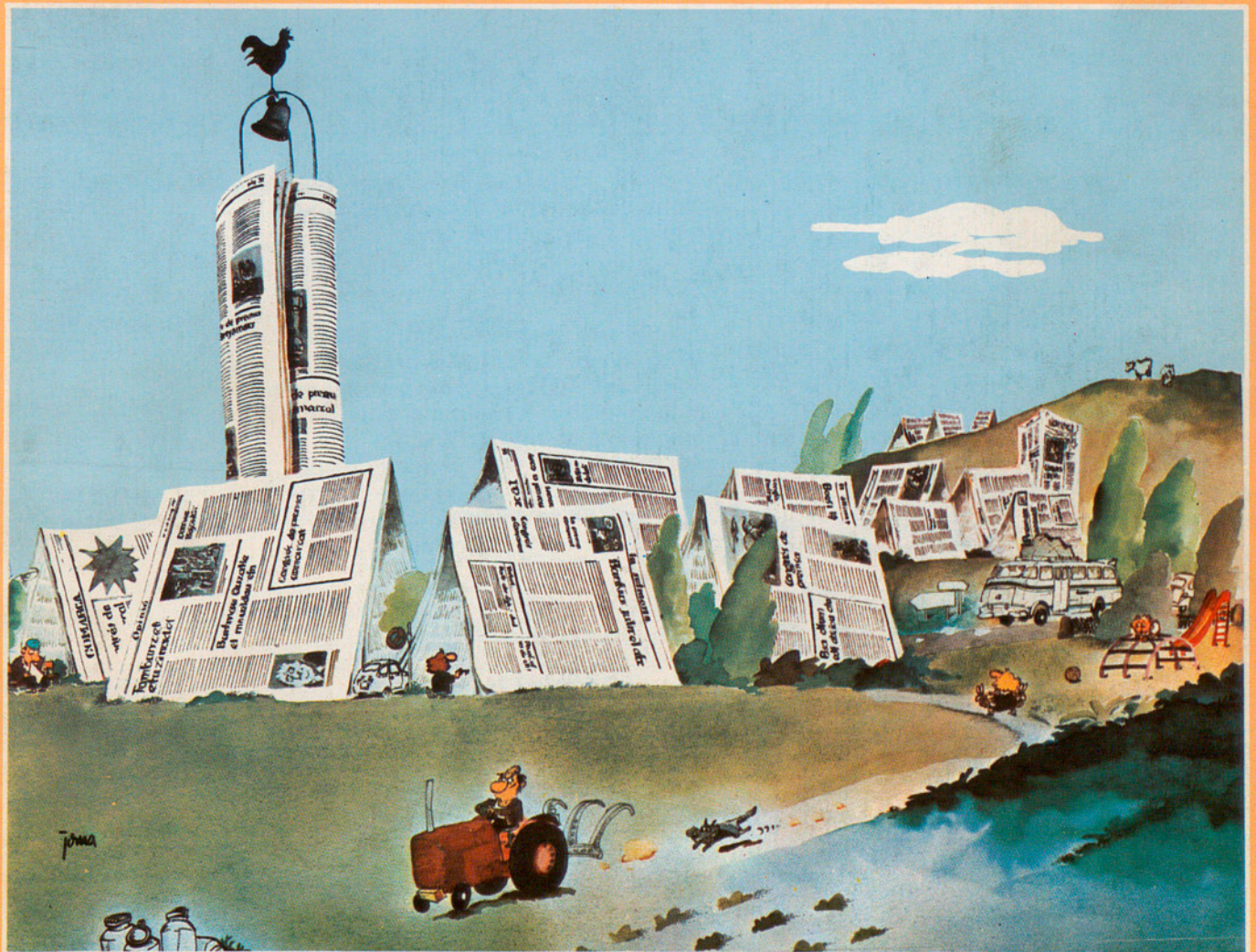

Arrel

Revista editada per la Diputació de Barcelona

Nº 1 abril-juny 1981

La premsa comarcal de Catalunya.

La història. El cens. La censura. Experiències.
La Diputació i el Servei de Premsa.

Consell de Redacció:

Joan Busquet, Xavier Febrés,
Josep Maria Huertas,
Ernest Udina

Director: Ernest Udina

Redactor en cap:

Joan Busquet

**Col·laboradors en aquest
primer número:**

Jaume Guillamet, Josep
Maria Huertas, Joan
Busquet, Josep Masoliver,
Regió 7, Eugenio
Madueño, Josep Maria
Figueres, Ernest Udina

Fotografia: Oriol Clavell

Secretariat: Rosa

Jaumandreu, Montserrat
Nicolàs, Isabel Moreno

Documentació: Manuel

Creix, Antoni Casino,
Mercè Creix

Portada: reproducció
parcial del dibuix del cartell
anunciador del Congrés de
la Premsa Comarcal de
Catalunya (15-17 de maig
de 1981). Autor: Joma

Servei de Premsa de la
Diputació de Barcelona
Plaça Sant Jaume, 2
BARCELONA 2
tels. 317 58 58
301 36 90

Impressió a Índice S.L.

Casp, 116, baixos.
Barcelona-13

Diposit Legal B: 16.299/1981

Arrel: una paraula que descriu físicament un eix i diverses ramificacions, i significa lingüísticament l'element comú de molts mots.

Arrel és el nom de la nova revista de la Diputació de Barcelona, editada pel Servei de Premsa, perquè el nom evoca l'eix del poder local amb les seves ramificacions que formen el poder comarcal, i evoca també l'element comú que uneix, en el fet de la comarca, els municipis de la nostra terra.

Arrel és una revista trimestral aquest any 1981, esdevindrà bimensual l'any 1982, i mensual el 1983. Aquest primer número és monogràfic, dedicat a la premsa comarcal amb treballs fins ara absolutament inèdits de Josep Maria Huertas —el cens actual de la premsa comarcal— i de Jaume Guillamet sobre la història de la premsa comarcal.

Arrel té un tiratge de 5.000 exemplars, la meitat dels quals són gratuïts i l'altra meitat es posa a la venda al preu de 100 pessetes, molt inferior a un cost que arriba a un pressupost, per cada número, d'un milió de pessetes.

Arrel, finalment, vol trencar amb la tradició de revistes institucionals autopropagandístiques per esdevenir una revista institucional, de la Diputació i, en un futur que esperem ben pròxim, del Consell Territorial de Barcelona, al servei dels municipis i de les comarques de la circumscripció barcelonina, un instrument útil per a la millor coneixença i aprofundiment de les realitats del nostre poble. Perquè la Diputació de Barcelona és ben conscient, com digué el seu president, Francesc Martí, ara fa un any en ésser elegit, que "la gran xacra de les Diputacions ha estat el clientelisme i no s'ha pensat en termes d'estímul a les mancomunitats de municipis ni en cap política que pugui formar el nucli d'un primer poder comarcal".

Arrel

Revista editada per la Diputació de Barcelona

N. 1. Abril-Maig-Juny 1981.

Una visió històrica de la premsa comarcal	Jaume Guillamet	De 1624 a 1980, quatre segles de premsa comarcal catalana, en un treball fins ara desconegut en el nostre país.	pàg. 2
La premsa comarcal i la censura	Joan Busquet	De la llei d'abril de 1938 (una tradició estroncada) i la llei Fraga de 1966, que col·loca la premsa en llibertat condicional, a la realitat d'avui: una lenta represa.	pàg. 18
La premsa comarcal suma 44.378 exemplars "diaris"	Josep Maria Huertas	Un cens complet de la premsa comarcal d'informació que s'edita a Catalunya l'any 1981	pàg. 22
L'exemple estimulant d'"El 9 Nou"	Josep Masoliver	Els tres anys de vida de la principal revista de la comarca que té més premsa comarcal, l'Osona.	pàg. 32
Regió 7: dos anys llargs de "premsa viva"	Equip Regió 7	Només tretze persones, totes iguals en drets i deures, fan la gran revista del Bages-Berguedà-Solsonès: dos anys de vida i un èxit extraordinari.	pàg. 35
Gramma: de los años heroicos a los años de crisis	Eugenio Madueño	La lluita en anys difícils assegurarà la llarga vida de la revista Gramma.	pàg. 38
L'exposició de Premsa Catalana actual	Josep Maria Figueres	L'exposició de Xarxa Cultural sobre Premsa Catalana ha arribat a tots els racons de Catalunya.	pàg. 41
El Congrés de la Premsa Comarcal	Josep Maria Huertas	Com s'ha organitzat un Congrés que des de 1969 molts volien realitzar.	pàg. 43
El Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona	Ernest Udina	Les tasques, al servei de municipis i comarques, de la Diputació i el seu Servei de Premsa.	pàg. 46

Una visió històrica de la premsa comarcal

Jaume Guillamet

Una anàlisi a fons de la realitat present i de les perspectives de futur de la premsa comarcal a Catalunya, difícilment pot ser considerada en una dimensió plena si no podem disposar, com està succeint, del coneixement precís de la seva realitat anterior i la seva significació exacta en la història dels mitjans d'informació.

Heus aquí un gran buit en la historiografia catalana que fins al present no sembla que hagi produït gaire preocupació i que sembla que costarà prou d'omplir, vistos els reduïts esforços d'investigació que hom hi està dedicant.

De fet, la història de la premsa catalana és un capítol que està encara per encetar, llevat d'alguns catàlegs i monografies, entre els quals destaca encara, pel caràcter únic de les seves dimensions, la coneguda «Història de la Premsa Catalana» de Joan Torrent i Rafael Tasis, el valor de la qual resideix en la quantitat abundosa de dades que forneix, per bé que la seva escassa sistematització i els errors i omissions que sovint s'hi escolen fan que qualsevol treball sobre aquestes dades s'hagi d'emprendre amb les reserves necessàries. Mentre no augmenti considerablement el nombre d'estudis locals i de monografies disponibles, la seva consulta continuarà essent imprescindible en tant que és el catàleg més ampli dels publicats fins al present, tant per la globalització de les dades dels anteriors com per la incorporació d'informacions pròpies.

A l'hora d'intentar confegir una primera aproximació a la història de la premsa comarcal a Catalunya ha calgut fer-ho en aquest marc, ac-

ceptant d'entrada aquestes limitacions. Com a conseqüència, ha calgut deixar de banda determinades informacions complementàries, sovint elementals, que haurien permès ajustar les dades de determinades ciutats i comarques, però que, al mateix temps, haurien modificat la unitat de la font documental. Aquest article, de fet, esdevé l'anticipació d'alguns aspectes de la investigació realitzada per a la Fundació Jaume Bofill al llarg del curs passat i del present sota el títol de «La premsa comarcal, un model català de periodisme popular».

Els orígens i el segle XIX

Una anàlisi en profunditat de les dades disponibles sobre la història de la premsa catalana ens permet de constatar, com a primera cosa, que la premsa comarcal és un fet consubstancial a l'aparició i difusió dels mitjans de comunicació escrita a Catalunya. Els primers periòdics regulars es publiquen al Principat i a la resta de la península amb una mica de retard, encara que no gaire ateses les circumstàncies de l'època, en relació amb la resta d'Europa, però sobretot amb Anglaterra i Alemanya.

Així, tant entre els primers fulls precursors, com entre els primers periòdics regulars, en trobem ven aviat de publicats a les comarques catalanes. Les guerres que es produeixen entorn del pas del segle XVIII al segle XIX donen lloc a la publicació de periòdics, en especial a la regió fronterera del nord-est català, a Girona i Figueres. Les autoritats franceses, durant la dominació napoleònica, donen la pauta del valor polític que en el futur, tant des del poder com des de l'oposició, hom donarà al fet de poder disposar de la premsa com a mitjà modern d'informació i propaganda.

Capítol
per
encetar

La premsa comarcal és un fet consubstancial a l'aparició i difusió dels mitjans de comunicació escrita a Catalunya

En arribar els anys trenta, s'havien creat uns models propis de sistemes informatius locals i comarcals

La primera onada important de fulls i periòdics més o menys regulars es registrarà ben entrat el segle XIX i en especial a la segona i tercera dècades de la segona meitat, entorn de la guerra carlina, de la Revolució de 1868 i dels anys revoltats que conduiran a la proclamació de la primera República espanyola. Els estudiosos d'aquest període de la història contemporània registren llistes, sovint abundoses, de títols, molt marcats políticament, però el fet és que no disposem encara de treballs específics sobre aquesta primera època de la premsa catalana, que té per nota predominant el fet de ser escrita en llengua castellana.

La informació més a l'abast correspon a la premsa que es publica i es comença a consolidar i a regularitzar d'ençà del darrer quart del segle XIX fins al final del quart decenni del segle XX. Aquest període i l'anterior configuren la primera gran època de la història de la premsa publicada a Catalunya i, per tant, també de la premsa comarcal, fins al tall absolut que es produeix el 1939.

L'eix de continuïtat que s'havia mantingut fins aleshores, pel damunt de les contingències variables de cada etapa política, restà truncat, i l'any 1939 comença una nova època ben diferenciada. Les transformacions accelerades, no només les de caire polític sinó, sobretot, les que són conseqüència de la veritable revolució tecnològica i industrial dels mitjans d'informació esdevinguda en encetar-se la segona meitat del segle XX, obliguen a considerar aquesta primera gran època, que es tanca el 1939, com una unitat d'estudi plenament caracteritzada.

Els anys 1940 entrem en una nova època, en la qual la consideració i l'estudi de la premsa ha de realitzar-se ja des d'una òptica diferent, partint del fet bàsic que els mitjans escrits d'informació han perdut el paper hegemònic, que havien tingut fins al moment, a favor dels mitjans més moderns i més poderosos pel que fa a la seva capacitat de penetració social, que són la ràdio i la televisió.

Fins l'any 1939 i al llarg de gairebé un segle i mig, després dels primers tempteigs, les comarques catalanes anaren registrant, primer de manera irregular i després amb una intensi-

tat creixent, de manera paral·lela al que anava succeint a Barcelona, la creació d'uns models propis de sistemes informatius locals i comarcals que, en arribar els anys crítics de 1930, havien pervingut a assolir una solidesa profunda.

Els sistemes de comunicacions interiors de Catalunya, poc desenvolupats encara al llarg del segle XIX, per bé que les primeres línies de ferrocarril i, més endavant, els primers vehicles a motor per carretera anunciessin els canvis revolucionaris que s'esdevindrien ben avançat el segle XX, varen permetre una estructura territorial descentralitzada de la premsa naixent. Barcelona exercí plenament la seva capitalitat també pel que fa al desenvolupament de la premsa, tant en la creació de diaris i revistes com en la irradiació de la seva influència arreu de les comarques. Les dificultats de transport per fer arribar puntualment la premsa barcelonina arreu de Catalunya varen permetre que les principals ciutats anessin creant els seus propis periòdics i configurant uns models de premsa propis, l'abast i la varietat dels

La capitalitat barcelonina

GAZETA.

La curiositat dels Impressors de França me ha donat ocaſio de quells imite, perque lo q̄ es bo sempre es imitable: Estas cartas nouas verdaderas per tants títols, estan foliadas y notadas ab letra de quadern, perque los curiosos pugan juntar tots los successos que succeden en Europa, en particular en cada añ, perque axi los historiadors vayan segurs y aduertits; Axi profeguiré, y qui voldrà tenir esta curiositat de volero juntar, y en quadernar podrá y qui no farà los successos assegurats, y impresos ja, enuiats cada femmana de Paris.

De Napolis als 12. de May 1641.

LO Marques de Castell Rodrigo ella encara en Chisia Vna compañía de infanteria Española, que era vinguda de Taranto no auia mol, s̄ingué algunas diferencias ab los habitantes de Teledon prop de aquest lloch, es ellada m̄tractada: tant, que forçá al Virrey enuiar la compañía del Príncipe de Stigliano per castigar los habitantes, los quals se anticiparen a la fuga.

De Roma a 14. de May 1641.

ALs 28. del passá: lo Cardenal S. Opolre confagrá dins la Capella de S. Sixto in Vaticano al señor Vñino Viurmo Datario del Papa per Patriarca de Ierusalen, en la qual ceremonia estauan per assistens, los señors Faustó Poli Archebisbe de Asia Majorom de Sa Santedat, y Celso Bisbe de la vila de la Piede Confessor de la Santedat de Urbano VIII. Lo mateix dia lo Bisbe de Ofiabruach arribá a Ill de Alemania. Lo endemá aná a befar: ta ma a la Santedat, y al finaldena partí pera Napolis, de bon a fet designe de tornar en nicole

A preft

El primer periòdic peninsular (1624)

Arrel / La història

Els primers periòdics els comencem a trobar amb el canvi de segle

Girona és la ciutat que ofereix més aviat una incipient activitat periodística

Deu ciutats pioneres

quals anava en relació directa amb el nivell de l'activitat política, econòmica i cultural de cada una.

Ben aviat, Girona, Tarragona, Reus, Vilanova i la Geltrú, Tortosa, Sabadell, Mataró, Terrassa, Manresa i Lleida es varen dotar de mitjans d'informació d'acord amb les seves característiques. Aquestes deu ciutats, a més d'Igualada, Granollers i Vic, que s'hi afegirien més endavant, constitueixen un primer nivell de sistemes informatius complets arreu de Catalunya, a més del de Barcelona.

L'origen de la premsa en algunes d'aquestes i altres ciutats es remunta a finals del segle XIX, i àdhuc en algun cas figuren com a lloc d'impressió dels primers fulls precursors d'allò que més endavant serien els diaris. Aquest és el cas de Tortosa, on fou impresa l'any 1639 la «Còpia de dos cartes escrites per lo doctor Felip Viñas desde Perpiñà en 20 de setembre de 1639, en les quals conta la victòria que han tingut contra lo Exèrcit francès». Escrita també

en català, com aquest full tortosí, i impresa a Perpinyà, que en aquelles dates pertanyia encara a Catalunya, s'havia publicat uns anys abans, el 1624, una «Gazeta», precursora sens dubte de la que el 1641 imprimiria a Barcelona Jaume Romeu i que és considerada com el primer periòdic de la península.

Un segle i escaig més tard, encara en el segle XVIII, trobem publicat simultàniament a Barcelona i a Figueres un setmanari en castellà que duu per títol «Caxón de Sastre Cathalán», de caràcter literari i molt poc lligat a l'actualitat.

Som ja el 1761, trenta-un anys abans de l'aparició del «Diario de Barcelona». Sembla que el 1757 es podria haver publicat una «Gazeta de Tarragona», però aquesta és una de les dades difícils de confirmar entre els precedents de la premsa catalana.

Els primers periòdics comparables de veritat amb els contemporanis els comencem a trobar en el canvi de segle. Torrent i Tasis (HPC.) esmenten la «Gaceta Militar y Política del Principado de Cataluña (1808) a Martorell, la «Gazeta del Corregimiento de Girona» (1810) que, com la seva successora, la «Gazette de Gironne», són periòdics creats per les autoritats franceses durant la dominació napoleònica i que usen el català com una manera de captar-se la simpatia del poble, per bé que n'hi ha d'altres no esmentats per aquests autors, com «El Eco de los Pirineos» (1809) a Figueres i «El Correo de Torroella de Montgrí» (1808) a la vila d'aquest nom del Baix Empordà.

Amb tot, Girona és molt probablement la ciutat que ofereix més aviat una incipient activitat periodística, ja que abans de les dues «gasetes» esmentades s'hi publicà, ja el 1787, «La Gazeta de Girona», almenys fins al 1793, i «El Correo de Gerona» (1795), tampoc no esmentats a la HPC.

Entre les notícies encara per confirmar documentalment, hi ha els possibles diaris publicats per Antoni Brusi a les ciutats de Manresa, Tarragona i Vic, així com a Ciutat de Mallorca, abans de quedar-se el «Diario de Barcelona», al final de la dominació napoleònica.

Hi ha quatre comarques que registren la publicació de periòdics abans del 1850, que són el

Abans de 1850

Num. 352 MARTES 17 DE DICIEMBRE DE 1844 5101

DIARIO DE BARCELONA,

DE AVISOS Y NOTICIAS.

EN ESTA CIUDAD. Suscripcion mensual... 10 rs. en cada numero suelto... 6 cuartos.

FUERA DE ELLA. Cada trimestre franco de portes... Por la diligencia... 6 cuartos. 50 rs.

ANUNCIOS DEL DIA.
San Lazaro Olaso y Confesor y San Franco de Sena Confesor.
CUARENTA HORAS.
Estaa en la iglesia parroquial de San Pablo: se descubre a las siete de la mañana y se reserva a las cinco de la tarde.

AFECCIONES ASTRONOMICAS.

Dia.	Horas.	Term.	Barometro.	Vientos y Alisada.	Sol.
16	7 mañana	18	122	p. 2 1	10 S. E. nub.
	2 tarde	10	125	3	S. O. rub. lig.
	10 noche	9	122	3	S. E. nub.

Orden de la plaza del 16 de diciembre de 1844.—Servicio para mañana.
Gefe de dia. D. Manuel de Sala. comandante del regimiento caballeria de España.—Parada. Soria y Zaragoza.—Rondas y contrarondas. Constitucion.—Hospital y provisiones. Lusitania.—Teatros. Constitucion.—El sargento mayor. José Maria Rajoy.

BARCELONA.
De los dias de ayer.
El Imparcial. Insiste en el asunto del proyectado establecimiento de la Poda

ESPECTACULOS.

TEATRO
El drama de grande espectáculo en cinco actos. titulado: Los unicornios.—Entrada a cuatro reales. A las seis.

LICEO
Después de una gran agitación se representa el drama nuevo en cinco actos. traducido del francés por D. A. B. titulado: Los muertos van de gira... entusiasmo se bailara por la pareja Bayal... el gran paso noble de Marguillier... se representa el divertido sautoe nuevo... Follies el Torro... la variedad en la farsa... dando luz a la farsa con el lindo paso de medio caracter. titulado: L'Abandonné.—Entrada a tres reales. A las seis y media.

TEATRO NUEVO.
La compañía linceo italiana representa la divertida ópera comica en dos actos. titulado: La Fija del Regimiento. musica de Donizetti.

En el darrer quart del segle XIX s'enceta de manera general la catalanització

La consolidació d'una estructura territorial de la premsa catalana arriba amb el canvi de segle

Gironès, l'Alt Empordà, el Tarragonès i el Baix Camp. N'hi ha onze més que en registren al llarg de la segona meitat del segle XIX, que són Baix Empordà, Vallès Oriental, Vallès Occidental, Maresme, Osona, Segrià, Urgell, Barcelonès, Alt Penedès, Garraf i Bages. Tretze comarques més registren fins a un màxim de deu títols cada una al llarg de tot el segle XIX, i són: Baix Ebre, Baix Penedès, Alt Camp, la Conca de Barberà, la Segarra, Anoia, Baix Llobregat, Solsonès, Berguedà, la Cerdanya, Ripollès, la Garrotxa i la Selva. Les deu comarques restants no registren cap mena de producció periodística abans del 1900: Montsià, la Ribera d'Ebre, Priorat, la Terra Alta, les Garrigues, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Alt Urgell i la Vall d'Aran. Aquest grup de comarques coincideix globalment amb el d'aquelles que no han assolit històricament de realitzar un model informatiu propi, com a conseqüència de pertànyer a la Catalunya més rural i menys desenvolupada.

És a l'hora d'estudiar i descriure el segle XIX que la visió general que es pot obtenir de les dades que proporcionen Torrent i Tasis a la HPC resulten més insuficients, pel gran predomini en aquesta època de la premsa en castellà. L'agitació política que caracteritza tot el XIX té, a mesura que avança el segle, una expressió molt clara en la premsa, la producció de la qual té una gran florida entre 1840 i 1874. Totes les tendències de la gamma variadíssima de la política d'aquests anys de tensió, que esclataran en la primera república i acabaran en la Restauració de la monarquia borbònica, creen els seus òrgans d'expressió, la major part dels quals en castellà.

Així, és notable la gran varietat de periòdics apareguts en aquesta època a la ciutat de Girona, entorn sobretot de la Revolució de 1868 i de la posterior proclamació de la República el 1874. En general, no foren periòdics de gaire durada i per això mateix és remarcable el cas del setmanari «El Ampurdanés» (1861-1886), publicat a Figueres, amb diverses interrupcions, al llarg de gairebé un quart de segle. Es tracta de l'òrgan històric dels republicans de l'Empordà, comarca de la qual sorgiren alguns dels principals dirigents del republicanisme espanyol i on es varen produir importants moviments polítics i àdhuc militars d'aquest signe.

Tampoc «El Ampurdanés», pel fet de ser en castellà, no és recollit a la HPC, i això ens il·lustra prou dels errors que es podrien deduir d'estudiar la història de la premsa de les comarques només sobre la base de les dades fornides en aquesta obra. Per això, a part que no és l'objecte propi d'aquest treball, ens limitem a apuntar-ne, sobretot pel que fa al segle XIX, les grans línies generals. Al darrer quart d'aquest segle s'enceta, però, de manera general la catalanització, amb periòdics i revistes que, si no sempre són del tot en català, sí que molt sovint practiquen un bilingüisme variable. En algunes comarques són tot just les primeres manifestacions de premsa pròpia i no sempre tindran de seguida continuïtat, però en altres són ja el pas decisiu en el desplegament de tota una àmplia gamma, tant temàtica com ideològica.

Arribats a començaments del segle XX, poques publicacions s'han pogut resistir arreu de les comarques a incorporar el català, ni que sigui només en articles literaris i de col·laboració.

N.º 1 BARCELONA DEL 1 AL 15 DE NOVIEMBRE DE 1858. 1

EL TELÉGRAFO.

DIARIO DE AVISOS, NOTICIAS Y DECRETOS.
EDICION DE LA MAÑANA.

Por un mes en Barcelona 4 rs	Barómetro . . . . . am	707	Saló el Sol a las 8 h. 31'
Por un id. fuera 6 rs	Termómetro de Reaumur	187 1/2	Se pone a las 4 h. 30'
Avisos medio real librería corta	Lluvia . . . . . mm	N No	Saló la luna a las 10 h. 17'
Un número suelto dos cuartos			Se pone a las 12 h. 12' Lucie

SANTO DEL DIA. La fiesta de Todos los Santos Hoy es fiesta de precepto.—EL ARCA DE NOÉ. Continúan en Ntra. Sra. de Belén, se descubre a las 8 de la mañana y se reserva a las 6 de la tarde.—CORTE DE MARIA. Hoy se hace la visita a Ntra. Sra. de las Mercedes en su iglesia privilegiada.

CRÓNICA LOCAL.

LO QUE PROCURARÁ SER EL TELÉGRAFO

Vamos a meternos en un torbellino. Los que buscan el movimiento continuo no tienen mas que seguirnos, porque un diario es una cosa que siempre comienza y nunca se acaba. Aquí se hayo que algunos han dado en llamar sacerdocio; aquí hay una rueda que se mueve, y nos mueve, inconstante en lo próspero y en lo adverso. Es preciso rodar, agitarse, hacerse. Escribir la crónica del tiempo presente es una ocupación como otra cualquiera, y a ella vamos a dedicarnos. Un escritor antiguo dijo que era la cosa mas difícil del mundo componer bien la historia de aquello mismo que estamos viendo y tocando. Y lo corroboró diciendo que en donde no existe imparcialidad no hay historia, y que son muy contados los que pasaron aquella prueba. Cuando el cronista dice que perteneció a César ó a Pompeyo, ya no puede escribir la crónica de uno ni de otro. Para él ya no hay colores en el arco iris, ni armonías en ninguna parte; de varias cosas diferentes forman un conjunto admirable, no hay mas que un malic que quiere que domine a todos los matices, y una melodía que equilibra a sus hermanas. Esto no puede agrandar al mayor número. La que desea un lector de crónicas es hallar al cronista constantemente superior a todas las pequeñeces que le rodean.

Esto sentido, si en el cumplimiento de todos los deberes está la fuente de todos los derechos y de todas las esperanzas, que seamos imparciales y cumplamos con los deberes del cronista, nos será dado esperar que seremos leídos. Antes es necesario que ingresemos a nuestros lectores la misma confianza que en ellos tenemos. Pocas palabras bastaran para que nos entendamos.

Un diario llama a las puertas de los suscritores en calidad de amigo. Se recomendaron la lleva en sus paginas, si es grave en el fondo decoroso en la forma, noble en sus sentimientos, inteligencia y acierto en las cuestiones que trata y ventura; si no habla con arrogancia ni con vanidad, con poco aplomo otras, si no se deja llevar de la pasión, antes la refrena y domina, si no da incienso al pontificado, ni deprime y vilipendia al vencido; si huye de toda personalidad por emboscaza que harezca, si cierra la entrada a toda chusca, por insignificancia que sea, porque todas ellas demuestran malas entrañas, si destierra de su papel toda sátira, mas amigo de dejar ver un buen consejo que de lucir un gran talento; si no olvida jamás que tiene que pasar por muchas suaves, hablar con el niño lo mismo que con el anciano, con la doncella lo mismo que con las matronas; no habra reparo en abrirle las puertas de todos los hogares, obséquiarle en silencio, admitirle como un buen conserje, con lleva consigo la paz, la buena correspondencia y las delicadezas posibles. No haya miedo que ese amigo alicia la discorde en el seno de las familias, ni promueva alteraciones en el estado. Este es el papel que necesita el mayor número. Con tal que ese amigo sea un solícito investigador de lo que pasa, lo escriba según su leal saber y entender, con la misma sencillez y buenos modos con que lo contaría en el seno de una familia sonrada; con la que no falle a los empeños que tiene contraídos con sus favorecedores, y siga su marcha con dulzura y cordialidad; será siempre el bien querido.

Mas si cae en las de urbanidad un día de modestia otro día; si se ensorbece muy a menudo, pierde la calma y se irrita; si se detiene en pequeñeces, las da vueltas en todas direcciones, y se persigna con ellas; si da rinde suelta a la animación de un partido, le espolea, le incita, provoca a sus contrarios y los maltrata; si se ceba en los caídos y viene culto de adalides a los poderosos al se entrega a las livandades de la pluma, los chistes, a saber, las pulchras alusiones malicidas, los donaires y arrojados; si abre entrada en su papel a unas discusiones privadas que luego se convierten en disputas, y se hace así eco de bajas intrazias, si antes de incurrir en error a los entendidos y a dar escudando a los inteligentes, si seletta noticias con

Primera República

Publicació del 1858

Catorze diaris a Sabadell, dotze a Lleida, onze a Reus, tretze a Manresa, vuit a Girona, set a Tarragona...

Això i el fet que la HPC acull les publicacions bilingües amb un criteri molt ample, fan que a partir d'aquest moment les dades disponibles per a confeir la nostra visió de conjunt ja siguin molt més completes, almenys en aquest aspecte. Els buits hi són, en tot cas, per la manca d'informació detallada, atribuïble en uns casos a la inexistència d'estudis locals en unes comarques, en altres casos a la desaparició o difícil localització de les col·leccions o, en uns tercers casos, al poc rigor a l'hora de recollir i registrar les dades fonamentals, sobretot les dates de publicació en alguns dels altres estudis que han servit de base a la HPC.

Un centenar de diaris

El moment del canvi de segle registra ja una estructura territorial de la premsa catalana prou consolidada, la qual, al llarg dels decennis següents acabarà de desplegar plenament el seu ventall de possibilitats, alhora que avançarà decididament el procés de catalanització, que en arribar els anys de la segona República assolirà el punt de la normalitat gairebé plena del català als diaris i revistes de totes les comarques catalanes.

Són norant-sis els diaris comptabilitzats per la HPC a les comarques de Catalunya. L'any 1900 ja hi ha una sèrie de diaris importants que arribaran fins a la guerra civil de 1936-1939 i que són l'eix conductor entorn del qual s'articulen els models informatius de les principals ciutats i comarques. Així, «Diario de Gerona» (1888-1936) i «El Autonomista» (1895-1939), a Girona; «Diario de Reus» (1859-1938), «Las Circunstancias» (1874-1936), «Lo Somatent» (1886-1903) i «La Autonomia» (1890-1901), a Reus; «Diario de Tarragona» (1853-1939) i «La Cruz» (1901-1936), a Tarragona; «Revista de Sabadell» (1886-1935), a Sabadell; «Diario de Mataró» (1895-1936), a Mataró; «El País» (1878-1937) i «El Pallaresa» (1895-1919), a Lleida, i «Diario de Villanueva y Geltrú» (1850-1936), a Vilanova i la Geltrú. L'any 1901 registra a continuació el començament, a més de «La Cruz» (1901-1936), a Tarragona, dels diaris de Manresa i Tortosa, «La Veritat» (1901-1904), al qual seguirà «El Pla de Bages» (1904-1936), i «El Pueblo» (1901-1936). Tots aquests diaris tindran als decennis següents la competència d'altres de més o menys durada que

aniran sortint a cada ciutat, i molts d'ells es catalanitzaran plenament, àdhuc el nom.

En arribar al 1939 podrem comptabilitzar al llarg d'un segle i mig un total de catorze diaris a Sabadell, dotze a Lleida, onze a Reus, tretze a Manresa, vuit a Girona, set a Tarragona, cinc a Vilanova i la Geltrú, quatre a Tarragona, Igualada i Badalona, que amb el temps s'afegiran a la llista de ciutats amb model informatiu complet, així com Granollers amb tres i Vic amb dos, tres a Mataró i Tortosa i un respectivament a Olot, Figueres, Palafrugell i el Vendrell, poblacions en les quals la seva publicació momentània ha estat una anècdota enriquidora i més o menys significativa del model informatiu propi.

Convé precisar que aquest primer nivell de ciutats dotades de diaris propis és tan sols la part superior, per utilitzar una imatge ben gràfica, de l'iceberg que és el món de la premsa comarcal enmig de les aigües de la vida quotidiana, tan intensa i diversa, de les comarques catalanes. Efectivament, existeix encara un segon nivell de ciutats amb un sistema informatiu ampli i complex. Entre les primeres hi ha, en general, aquelles ciutats que o bé han estat capitals de província segons la divisió administrativa del territori espanyol, com Girona, Tarragona i Lleida, o bé foren capitals de regions o vegueries d'acord amb l'efímera divisió territorial de la Generalitat republicana, com és el cas de Manresa, Tortosa, Reus i Vic, a més d'altres que, sense reunir cap d'aquestes dues condicions, han estat sempre poblacions destacades. El segon grup correspon a un tipus de capital comarcal mitjana, com ara Figueres, Olot i Vilafranca del Penedès, així com Igualada i Granollers, que en una època determinada feren el salt al primer nivell, o una ciutat veïna de Barcelona com és Badalona, o una ciutat industrial que ha superat en molts aspectes la seva capital de comarca, com és Sant Feliu de Guíxols.

Hi ha encara un tercer nivell, al qual pertanyen una trentena de poblacions més que han tingut sempre una mínima cobertura periodística al llarg del temps, i finalment, en un quart i darrer nivell, una llarga llista de viles i pobles, que arriba al centenar i mig, que en diferents moments de la seva història contemporània i

El primer nivell

Segon nivell

1900: el pas cap a l'expansió territorial plena dels mitjans d'informació escrita

amb sort ben diversa han tingut premsa pròpia.

El canvi de segle marca justament el pas cap a l'expansió territorial plena dels mitjans d'informació escrita. Entre les poblacions petites, ben poques encara, que a finals del segle XIX ja havien tingut alguna publicació, això en molts casos era degut a fets si no externs a elles mateixes, sí almenys accidentals. En uns casos, força freqüents, era l'edició local del full diocesà setmanal, en altres una revista religiosa d'alguna congregació o d'algun santuari, en altres, finalment, una publicació cultural o literària dirigida a un públic especialitzat d'arreu de Catalunya. Un exemple clar d'aquest darrer cas és el del poble d'Alcover, a l'Alt Camp, on, segons la HPC, varen publicar-se a finals del segle XIX, i són les úniques publicacions registrades, la segona època de «La Nova Catalunya» (1896), «revista independent de Literatura y Arts», que l'any anterior havia estat creada a Sitges, i el número únic de l'«Almanach Modernista de la Literatura Catalana» (1895), deguts ambdós a l'impressor i home de lletres Josep Aladern.

No és aquest l'únic exemple de publicacions comarcals que superen pel seu contingut i abast l'àmbit immediat del lloc on han estat impreses. Un altre exemple remarcable en serà, més entrat el segle XX, el de les revistes literàries i àdhuc polítiques «Terramar» (1919-1920), «Monitor» (1921-1923) i «L'Amic de les Arts» (1926-1929) a Sitges, que comptaren amb col·laboracions d'artistes i escriptors catalans ben destacats. La llista seria més llarga i agafaria revistes de tota mena. En altres casos, l'interès extralocal d'algunes publicacions de comarques ha pervingut a remolc de la dimensió pública assolida per alguns dels seus redactors o col·laboradors, com és el cas d'una revista escolar de l'Institut de Figueres anomenada «Studium» (1919), en la qual va publicar les seves primeres opinions artístiques el pintor Salvador Dalí, quan tot just tenia quinze anys.

Un element decisiu en la potenciació de la premsa comarcal durant els primers vint anys del segle XX és la consolidació creixent del catalanisme polític, canalitzat sobretot per la Lliga Regionalista, creada justament l'any 1901, i

Art. IV Sitges 21 de Febrer de 1894 Núm. 164

PREU D'AQUEST NUMERO: 10 CENTIMS

CONFERENCIA
Llegida el dia del estreno de LA FADA

Discurs:
Per tots els que estimem Catalunya, per tots els que voldríem que la nostra noble terra no fos tan sola i laboriosa, la mestralia i estrambotada botiguera, la marem del saquet, la pagana forçada i monomument colçada, això que fou també la fada somadora, la verga de ramosa treanta inspiradora de catòlica, de color y d'armonia, la sirena de l'art atropelada ab un ben-mouera els fets de ponde y els devots de la ballona, per això y per nosaltres, la fada q'aray redim en festa de restorran esperanzas.

En fons d'esperanza, perquè del veit de la fada q'aray volaba y estriccia, de la plama memortahida poblada d'indiferents a las caricias de l'art, regnés brillar algun raig d'ayora, regnés pastajer altre que deralla per als saglabans de la gloria, y regnés la Fada somadora, los miratats Catalans.

La regnes som somera, y a son pas miguende per las ralls y las planes, a la ves de un ruc melagacion, al nostre perfumat que deus ab son mantall ranaat, les ayoras de la terra, de la terra dormida, sentim brucar cascos en roscodada. En rra, les sentim tra-

mitlar a tota l'herba floroza, las regnes rebifloras, las regnes resouras y las om castar com cura que des-perta, omplint l'aire de veus qu'unidas a l'espay ar-mouenan la patria.

Aquell perfum de veuaba sentit en Morera y lo somiat senticilo: aquellas omnosas verges surtint del oce de l'home com un playay aurore, quevante ab van tracionas, volant, dels llays resubte com vol l'escelle que s'alta reflicit casta de gloria, resta per veus de mare a n'als llays rosas: aquellas veus del public fets de ayora d'ayora: aquellas veus per gaudir y per plorar, per estimar y joerir, per sentir ayora o consel de la vida, las seccita en Morera ab de-ronit intencionas: aquellas flors modestas, sencillas y oirosas, aquellas flors de rucos reflicada de col y labament morras per als pecons de la llana, aque-lles pollres flors castides de pagans, las va callir en Morera com calques del camp, las lligs ab tendre llaves, las casti ab aderies de colors simbolistas, y se formá una toya ab olors de montanya y perfum de cultura, ab frescura de muller y lebró de castit, ab mansada desista de Nature salvatge y bella sinestra d'un art adonadissim.

En se de cas en la toya. En Manó n'arrendit l'legenda d'aquell llucens rosale, q' es deu al Pir-son. Un estany teubros reflicans en son fons els pins tacats de neu y coronats de borras, els alats des-arrasats y las rucos rucadas, un estany mueriede q'el

Terçer i quart nivells

La Veu de Sitges (1894)

Any VII | Olot 18 de Novembre 1894 | Núm. 364

SETMANARI
defensor dels Interessos de la comarca
Y PORTAVEU DEL
CENTRE CATALANISTA

PREU DE SUSCRIPCIO. En tota Espanya, trimestre, P50 Ptas.—Any, 5 Ptas.—Número solt, 15 céntims.—RECLAMS. Los suscrip-tors 5 céntims ratilla. Los no suscrip-tors 10 céntims. No se serviran suscripcions ni s'han anuncie que no entien prezhat son import.—Tampoch s'admetera quiscun escrit que no corri ab la firma de son autor. Fixis ó no, no s'torna cap original. Nota.—Si s'advertix qu'els setmanaris no donen als senyors socios del «Centre Catalanista» per sols 1 pesseta trimestre.

'ara-rayos de 100 à 500 ptas.
JIMBRES ELÉCTRICOS Y TELÉFONOS
Constructor é instalador
J. BALAT Perelada, 24.—FIGUERAS.
ESPECIALIDAD EN SELLOS DE METAL Y GOMA
Agente en Olot. Antonio Palmareis, San Rafael. 20.

L'Olotí (1890)

Arrel / La història

Un element decisiu de la potenciació de la premsa comarcal de 1900 a 1920 és la consolidació del catalanisme polític

per les diferents formes que pren el nacionalisme republicà, que no s'adiu amb el caràcter conservador d'aquella i obre el llarg camí que conduirà, l'any 1931, a la constitució de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

La Lliga mateixa o grups afins a les seves posicions polítiques, els trobem darrera de periòdics anteriors als quals s'incorporen, o creats de nou, que en moltes ciutats assoliran una llarga continuïtat, pràcticament fins al començament de la guerra civil de 1936-1939. En aquests primers decennis del segle xx constatem també una diversificació més àmplia de l'univers temàtic de la premsa comarcal. Fins aleshores, els diaris o periòdics informatius, tenyits sovint d'un component polític i literari força remarcable, tenien la companyia habitual de publicacions culturals, religioses i humorístiques, aquestes certament en un nombre tan elevat com curta acostumava a ser la seva durada. A mesura que avança el nou segle comencen a ser nombroses les revistes de caire professional i especialitzat, ja siguin es-

colars, pedagògiques, mèdiques, agrícoles, etcètera, així com la premsa esportiva. Val a dir que hem trobat entre les dades que forneix la HPC pocs exemples de periòdics esportius que assolissin un temps de publicació remarcable, però de cap manera no s'han de considerar, per aquest fet, un fenomen negligible.

Tot fa creure que la capacitat de mantenir periòdics i revistes durant períodes llargs de publicació no és l'única dada rellevant a l'hora d'apreciar la consistència i la solidesa del fenomen de la premsa comarcal. Per bé que caldria una anàlisi molt més profunda sobre la qüestió, amb aportació de moltes més dades i coneixements que aquells de què disposem actualment, per poder formular un judici correcte sobre aquesta, hem de constatar la coexistència de tres models paral·lels i no necessàriament contradictoris al llarg del temps: a) les publicacions de llarga durada, en general diaris o setmanaris base dels seus models locals respectius i revistes culturals o especialitzades; b) les publicacions successives que amb certes variants formals mantenen la manifestació d'unes mateixes actituds i interessos, a càrrec de promotors individuals o col·lectius, i c) les publicacions esporàdiques, de poca durada, que són les més abundoses numèricament, i que sovint també mantenen alguna mena de relació entre si. En conjunt, hem pogut comprovar que en molts casos, malgrat l'aparent dispersió i irregularitat del catàleg de publicacions d'algunes ciutats, s'ha mantingut al llarg del temps una continuïtat a penes interrompuda en algun moment de la seva cobertura en el curs dels anys.

Aquesta irregularitat característica de la majoria de publicacions comarcals, cal considerar-la sobretot en el marc més precís d'allò que veritablement significa el fenomen de la premsa a les comarques catalanes en el període esmentat. Cal tenir ben present que, àdhuc en el cas de les ciutats importants, ens trobem en comunitats urbanes de dimensions físiques i poblacionals que poden variar substancialment entre el poble més petit i la ciutat més gran, així com en els sistemes respectius de producció i convivència, però que continuen tenint en comú, en el període històric considerat, la vigència d'un marc de comunicació verbal, personal i directa. La comunicació escrita a la premsa com la seva expressió més regular

L'impuls de la Lliga

Irregularitat

Setmanari infantil (1906)

La història / Arrel

En els primers decennis del segle hi ha una diversificació més àmplia de l'univers temàtic de la premsa comarcal

L'estructura territorial de la premsa de les comarques catalanes és un reflex força fidel del nivell d'activitat política, cultural i econòmica

hi apareixen, per tant, com una manifestació cultural. No sorgeixen tant com a resposta a una necessitat de crear canals d'informació i comunicació entre els seus habitants, ja que aquesta es realitza a través dels canals elementals propis de les comunitats reduïdes, sinó que acostumen a ser fruit d'una elaboració cultural. Aquesta consideració sembla vàlida tant pel que fa a la informació estricta de la vida local, com a les publicacions especialitzades en política, humor, literatura, etcètera. Probablement és per això que els diaris i els setmanaris d'informació tenen sempre un component literari i polític notable.

Si, com ja hem apuntat anteriorment, l'estructura territorial de la premsa a les comarques catalanes és un reflex força fidel del nivell d'activitat política, cultural i econòmica de cada població i comarca, és lògic creure que la seva aparició i el seu desenvolupament hauran obeït no sols, o no tant, a la necessitat i a l'interès de rebre la informació puntual i important de l'exterior com a la d'elaborar i formalitzar la informació de la seva pròpia realitat.

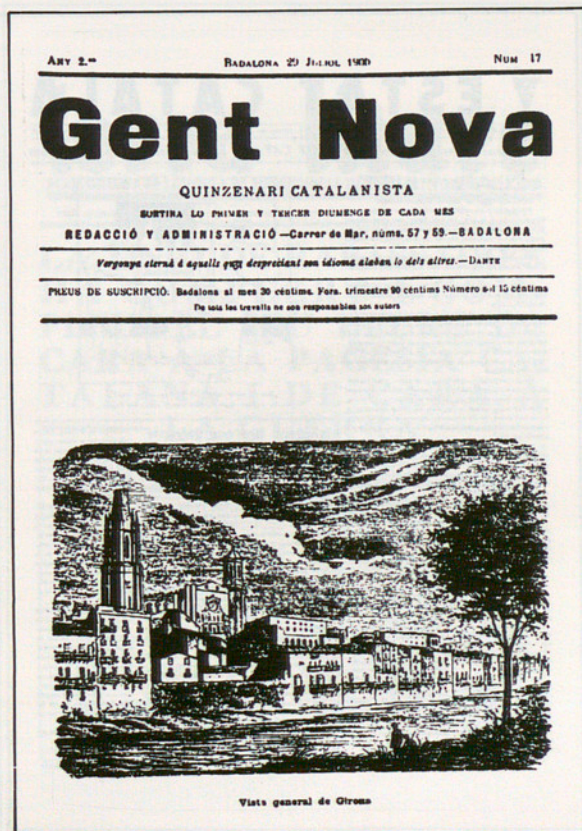
Convé tenir ben present, tanmateix, que els sistemes de comunicació amb l'exterior eren encara força rudimentaris durant el període estudiat i que fins entrat el segle xx no es comença a generalitzar el telèfon com a mitjà de transmissió de notícies. En aquestes condicions, el lector rebia un volum d'informació general comparable com a màxim amb els que subministra actualment un servei informatiu de la televisió, molt més reduït que el de la premsa i també amb més retard. D'altra banda, la lectura de premsa quedava limitada a sectors molt reduïts de la societat, les classes dirigents i sectors minoritaris que hi tenien accés ja fos pel seu treball o per la participació en activitats polítiques i culturals. Tot plegat fa abundar en la consideració de la premsa comarcal com un fenomen cultural i polític i no únicament comunicacional.

Per bé que no hi ha cap estudi sobre la premsa de Barcelona en relació amb la seva difusió i incidència a les comarques, per les dades disponibles i pels testimonis personals podem concloure que en l'aspecte quantitatiu havia de ser força reduïda. De fet, els diaris de Barce-

lona encara no han resolt adequadament en l'actualitat el problema de la seva distribució arreu de Catalunya. Els anys 30, amb la mateixa xarxa ferroviària que avui però amb unes comunicacions molt més lentes, els diaris de Barcelona no arribaven fins a migdia a les ciutats situades en un radi de cent quilòmetres, i per tant els diaris locals, alguns dels quals ja tenien serveis informatius telefònics, continuaven tenint un camp de venda assegurat, a part del que els proporcionava la pròpia tradició d'informació local i política. Entre els diaris del vespre, que aleshores responien veritablement a aquest enunciat, els de Barcelona no arribaven en tot cas fins l'endemà.

Aquesta relació dels horaris explica probablement el fet que Badalona, amb una tradició i un volum de publicacions comparables a qualsevol de les principals ciutats, no arribés a consolidar cap diari propi, per la seva proximitat a Barcelona. Després dels intents frustrats de l'«Heraldo de Badalona» (1923) i «Diario de Badalona» (1923...), només en els primers

Una manifestació cultural

Publicació badalonina (1899)

Arrel / La història

El model territorial de desenvolupament de la premsa arreu de Catalunya és fàcilment comparable amb el que ha seguit el procés de desenvolupament econòmic a l'època contemporània

Barcelona

Deu ciutats

La primera constatació, ja apuntada, és que el model d'estructura territorial de la premsa a Catalunya és paral·lel als nivells successius d'activitat socioeconòmica i d'índexs demogràfics. Així, en primer lloc, la ciutat de Barcelona, exclosa explícitament de l'àmbit d'estudi, té una producció de premsa àmpliament superior en nombre a tota la resta de Catalunya, en la qual té alhora una influència determinant. En segon lloc, hi ha un primer grup de deu ciutats, ampliat a tretze al llarg del primer terç del segle xx, que arriben a disposar d'un model informatiu propi, equiparable a escala amb el de Barcelona. Tercer, un segon grup de nou ciutats, que es redueix a sis quan tres d'elles s'incorporen al precedent, que desenvolupen igualment un model informatiu diversificat, mancat de diaris. A l'escaló següent hi ha un grup més ampli de trenta-dues poblacions que han assegurat al llarg del temps, en un període superior a vint anys durant, almenys, el primer terç del segle xx, una cobertura continuada de premsa pròpia. Finalment, hi ha el grup més nombrós, que inclou un total de cent quaranta-nou poblacions petites i molt diverses, que en un moment o altre de la seva història contemporània han tingut, amb més o menys intensitat, publicacions pròpies.

Hom pot comprovar que el model territorial de desenvolupament de la premsa arreu de Catalunya és fàcilment comparable amb el que ha seguit el procés de desenvolupament econòmic a l'època contemporània. Les comarques que registren un nombre més elevat de publicacions són alhora les que han tingut una participació més important en el creixement econòmic i en les manifestacions culturals i polítiques. És un fet demostrat per les anàlisis comarcals la coincidència del grup més gran de publicacions a les comarques de la Catalunya vella i, en tot cas, també als nuclis decisius de la Catalunya nova com Tarragona, Reus, Valls, Tortosa i Lleida. Els mapes que hem elaborat sobre la quantitat de periòdics publicats, els models informatius, els diaris publicats i l'origen històric de la premsa de cada comarca són força coincidents entre si i hom podria sobreposar-los, amb escasses variacions, a aquells que expressen índexs de caràcter econòmic i demogràfic.

Les comarques gironines, entre les capdavanteres: La "Gazette" de 1812 i la "Revista d'Olot" de 1926

Així, les comarques que registren un nombre

Pel damunt de la seva dimensió i irradiació comarcal, el model informatiu desenvolupat al llarg dels temps no és tant una producció al servei de la comarca sinó també expressió cultural i política de la seva capitalitat

Nivell més baix

Al nivell més baix de les comarques de producció reduïda, és a dir el d'aquelles que no assoleixen ni tan sols una premsa mínimament continuada, hi ha les onze següents: Alt Urgell, onze publicacions; la Segarra, vint-i-una; Pallars Jussà, set; Solsonès, sis; les Garrigues, dotze; Priorat, sis; la Ribera d'Ebre, cinc; la Terra Alta, dues; Pallars Sobirà, una; la Vall d'Aran, cap publicació registrada per la HPC fins al 1939.

Al nivell més alt d'aquest mateix grup de producció reduïda, les nou comarques de model informatiu elemental són: Ripollès, cinquanta cinc publicacions; Baix Llobregat, cinquanta-set; Urgell, trenta-nou; la Noguera, trenta-cinc; la Selva, trenta-tres; la Conca de Barberà, trenta-dues; Berguedà, vint-i-cinc; la Cerdanya, set; Baix Penedès, vint-i-dues.

Entrant en el nivell baix de les comarques amb una producció àmplia i diversificada, el que considerem model informatiu complementari, són cinc comarques les incloses: la Garrotxa, vuitanta-vuit publicacions; Baix Empordà, vuitanta-tres; Alt Penedès, vuitanta-una; Alt Empordà, seixant-set; Alt Camp, trenta-dues.

Entre aquest nivell i el superior, el de les comarques amb model informatiu complet, n'hi ha quatre que el primer terç del segle xx fan el salt, momentani o definitiu, del segon model al primer, en desenvolupar un o més diaris. Són el Barcelonès, amb cent quaranta-nou publicacions; l'Anoia, noranta-sis; el Vallès Oriental, noranta-dues; Osona, setanta-vuit.

Finalment, el nivell superior comprèn nou comarques de model informatiu complet: Vallès Occidental, dues-centes vuitanta-sis publicacions; Gironès, cent-setanta; Bages, cent seixanta-tres; Maresme, cent cinquanta-set; Segrià, cent quaranta-nou; Garraf, cent trenta-dues; Baix Camp, cent divuit; Tarragonès, noranta-cinc; Baix Ebre, vint-i-tres.

Les ciutats que arriben a desenvolupar un model informatiu complet coincideixen amb aquelles que històricament han exercit una capitalitat real a les principals regions i comarques catalanes. Així, és ben clar el cas no únicament de Girona, Tarragona i Lleida, capitals de província, sinó sobretot el de Reus, que du-

rant molt de temps va ser la segona ciutat de Catalunya, i també els de Manresa, gairebé al centre físic del país, Tortosa, a les terres meridionals de l'Ebre, Sabadell i Terrassa al Vallès Occidental, Mataró al Maresme i Vilanova i la Geltrú al Garraf. Igualada, a l'Anoia, Granollers al Vallès Oriental i Vic a Osona, ciutats incorporades posteriorment al model complet, són tres exemples més de capitalitat històrica reconeguda en sengles zones d'influència.

La descripció detallada de les relacions d'influència de cada una d'aquestes capitals regionals i comarcals exigiria, evidentment, una anàlisi més profunda, ja que són molts i diversos els factors determinants en cada cas, però pel que fa al tema que ens ocupa importava únicament remarcar-les. De totes maneres, la nostra impressió és que, pel damunt de la seva dimensió i irradiació comarcal, el model informatiu desenvolupat al llarg del temps no és tant o només una producció al servei de la comarca sinó també una expressió cultural i política de la seva capitalitat. Una prova d'això la tenim tant en la constatació que normalment els pocs diaris i setmanaris de les capitals dediquen poc espai a les informacions de les altres poblacions, com en el fet que cada vila o poble que assoleix unes mínimes dimensions demogràfiques i culturals crea aviat les seves publicacions i intenta bastir el seu propi model informatiu. Això s'explica en relació amb el fet que, com ha quedat apuntat abans, la premsa comarcal, en el període històric estudiat, no és tant el fruit d'una necessitat de crear canals de comunicació com una expressió cultural i política de la seva realitat.

Consideracions semblants a les apuntades abans sobre les ciutats que han desenvolupat el model informatiu complet són aplicables també a les del model informatiu complementari. Figueres a l'Alt Empordà, Olot a la Garrotxa i Vilafranca del Penedès a l'Alt Penedès són capitals comarcals importants, i la seva producció de premsa n'és un reflex clar. Hem inclòs en el mateix nivell Valls, a l'Alt Camp, i Sant Feliu de Guíxols, al Baix Empordà, les quals, malgrat no tenir una producció tan elevada, han desenvolupat un model similar. De fet, tant Figueres com Olot havien tingut breus experiències de diaris, «La Concentració» (1891) i «Diario de Olot» (1916), per bé que el

Expressió cultural i política

Sant Feliu de Guíxols i sobretot Badalona, són els màxims exponents de les poblacions d'una sèrie de comarques que, sense ser-ne el cap, tenen una producció remarcable

primer, en castellà, no figurei a la HPC.

Sant Feliu de Guíxols constitueix un cas insòlit, ja que és l'única ciutat que supera el seu cap de comarca respecte a la producció periodística. El Baix Empordà presenta una estructura comarcal força singular, ja que, per bé que la divisió territorial realitzada l'any 1936 per la Generalitat atorga la capitalitat a la Bisbal d'Empordà i que aquesta ciutat n'ha estat històricament mercat important alhora que cap de partit judicial, ha tingut en Sant Feliu el contrapès d'una ciutat més gran i progressiva en molts aspectes. Al Baix Empordà hi ha hagut encara dues ciutats més, Palafrugell i Palamós, d'un pes específic ben notable. De totes quatre, és justament la Bisbal la que ha tingut menys premsa pròpia i es pot dir que si amb prou feines ha assolit el model informatiu elemental ha estat gràcies a l'edició bisbalenca de «Baix Empordà», de Palafrugell, que agafa gairebé tot el primer terç del segle xx, segons les dades de la HPC.

Sant Feliu de Guíxols i, sobretot Badalona, són els màxims exponents de les poblacions d'una sèrie de comarques que, sense ser-ne el cap, tenen una producció remarcable. De fet, Badalona és una excepció molt important, ja que aquesta ciutat sola ha editat cent quinze de les cent quaranta-nou publicacions registrades al Barcelonès per la HPC, sense comptar Barcelona. Badalona, a més, sense ser cap de comarca, arriba a incorporar-se, bé que no pas totalment, al grup de ciutats de model informatiu complet. Fem aquesta reserva perquè després de fracassar sengles intents de dos diaris l'any 1923, no és fins després de començar la guerra civil que en surt un, tot coincidint amb la desaparició de la majoria de les publicacions anteriors. La importància periodística de Badalona és sens dubte una expressió clara culturalment i políticament de la vida ciutadana en la qual pesa sens dubte el veïnatge de Barcelona, tant en potenciar la seva vitalitat social com en no fer viable la publicació d'un diari propi en circumstàncies normals.

A les dinou comarques que superen la ratlla divisòria de les cinquanta publicacions fins al 1939, hi ha moltes publicacions que, sense ser-ne caps, registren una producció de premsa remarcable. Deixant de banda els casos de Sant Feliu de Guíxols i Badalona, que acabem

d'apuntar, així com el de la doble capitalitat real de Sabadell i Terrassa, al Vallès Occidental, que també mereix un comentari, hi ha vint-i-tres poblacions més que arriben a desenvolupar un model informatiu propi, per bé que de l'anomenat elemental. Es tracta de Palafrugell i Palamós (Baix Empordà); Camprodon i Ribes de Freser (Ripollès); Banyoles (Gironès); Sant Celoni (Vallès Oriental); Caldes de Montbui, Rubí, Sant Cugat del Vallès (Vallès Occidental); Arenys de Mar, Malgrat de Mar, Canet de Mar i Vilassar de Mar (Maresme); l'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet, Sant Adrià de Besòs i Esplugues de Llobregat (Barcelonès); Mollerussa (Urgell); Sant Sadurní d'Anoia (Alt Penedès); Manlleu (Osona); Sitges (Garraf); Cadaqués (Alt Empordà) i Blanes (la Selva). A més d'aquestes poblacions, han assolit el model informatiu elemental les capitals comarcals següents: Ripoll (Ripollès), la Bisbal d'Empordà (Baix Empordà), Sant Feliu de Llobregat (Baix Llobregat), Santa Coloma de Farners (la Selva), Montblanc (la Conca de Barberà), Puigcerdà (la Cerdanya), Bala-

Sant Feliu de Guíxols

SALUTACIÓ

A nostres col·laboradors i al públic en general

Llevant, ab aquest títol, escudat ab l'ideal humanitari i aïmanat de femsors de la veritat, que sense agnats dos punts ho seria res, es el nou canvió que vos saluda i que a tota sa digna franca estada en las seves columnas i vos ofereix tota classe de apoyos tan morals com materials.

Som joves. **Llevant**, no tindrà altre ideal que la veritat i l'amor, no us mourea cap color polític, la nostra política es la de germanor i la de propagar l'agermanament dels pobles per mitjà del art i el progrés.

L'humanitat es nostre patria i nostres germanors que la formen, el nostre ideal es aquest i amb el i, constituint el nostre programa de defensa tant sens que per nosaltres hi hagi fronteres que puixin deturarnos, per mes que no casti grans sacrificis el poguem arribar fins a la mita de nostre ideal.

LA REDACCIÓ

Janer

Atia al pich del zero, qu in arros...
el berrós veno limos de berrós de meu,
diarés sobre ma, berrós de ma puet,
m' hinc, arrop meu

Per est' l'inec...
el sol, d'una ullada, en veng a tres des,
a metz amella, que me est' i' agra,
de v'arom d'as.

Ber, s'el dia es tres i tres el estant,
v' el cap de met' la sa, s'arrop i' cap gres,
m' hinc de encara tan v'arom d' agra,
y se que's bu meu.

Cremant a' a' l'ar bon t'om de v'arom,
deur' el mar al v'arom no d'aran color,
m' hinc de encara tan v'arom d' agra,
d'inter del meu cor

Es cert que l'amor es molt egueta,
de res v'arom qu'arom quan pensat' en mi,
per' l'arom feli, se d'at' el v'arom,
m' hinc de encara tan v'arom d' agra.

Jo no veur' res, m' a que a' a' ma vida,
no veng' res, eschane sa v'arom,
l'arom, la cert' v'arom la d'as,
m' hinc de encara tan v'arom d' agra.

(Qui ho deu que l'arom deu a' a' cor v'arom,
secerm imatges de v'arom i mort,
a' l'arom al berrós de ma que que v'arom
s'arrop de v'arom... berrós de ma)

GIRBAL JAUME

Badalona

“Llevant”,
revista de
Sant Feliu
de Guíxols
(1906)

A partir de 1966 es posen les bases de la nova premsa comarcal, que sorgirà definitivament de l'any 76 en endavant

El Maresme i el Vallès

guer (la Noguera), Berga (Berguedà) i Tàrrrega (Urgell).

Com es pot veure, llevat dels caps de comarques esmentats després, totes aquestes poblacions importants pertanyen en general a les comarques de més desenvolupament econòmic i de més publicacions. En canvi, entre el grup nombrosíssim de les que no han aconseguit bastir un model informatiu propi i de les quals n'hem comptat cent quaranta-nou a la HPC, hi figuren deu caps de comarca de la Catalunya menys desenvolupada. Es tracta de Móra d'Ebre (Ribera d'Ebre), Falset (Priorat), Gandesa (Terra Alta), Solsona (Solsonès), Cervera (la Segarra), les Borges Blanques (les Garrigues), Amposta (Montsià), Tremp (Pallars Jussà), Sort (Pallars Sobirà) i la Seu d'Urgell (Alt Urgell). Entre aquelles poblacions, aquests caps de comarca no ocupen tampoc els llocs més destacats pel que fa al nombre de publicacions.

El nombre de poblacions amb premsa pròpia a cada comarca condiciona lògicament el volum

general de la producció d'aquesta. D'aquí vénen justament les altes taxes que registren el Maresme i, sobretot, el Vallès Occidental. Pel que fa a la primera, tot i que Mataró té de per si un historial periodístic prou remarcable, el volum general queda més alt per la coincidència de tota una sèrie de viles que, sense tenir cada una un gran pes demogràfic, formen una mena de xarxa força regular que fa ben elevat el total de la comarca. Pel que fa al Vallès Occidental, hi ha la suma, en primer lloc, de dues ciutats importants com Sabadell i Terrassa i el complement, encara, d'algunes altres poblacions mitjanes que ajuden a aixecar encara més la producció de premsa comarcal. Un exemple contrari seria, en canvi, el del Baix

Camp, on la gran producció de títols de Reus no té a penes cap altre acompanyament a la resta de la comarca. Una altra singularitat a remarcar és la del Baix Ebre, comarca que, tot i sumar només un total de vint-i-tres publicacions fins al 1939, segons la HPC, figura entre les comarques on s'ha desenvolupat històricament un model informatiu complet, amb tres diaris a Tortosa, un dels quals ha cobert tot el primer terç del segle xx, primer com «El Pueblo» (1901-1931) i després com «El Poble» (1931-1936).

Un model català de periodisme popular

El model històric de la premsa comarcal catalana, descrit a les pàgines anteriors, es reproduceix substancialment en la nova època que, sense solució de continuïtat, s'obre el mateix any 1939, l'endemà mateix de la derrota militar final de la segona República davant els exèrcits franquistes. Àdhuc caldria dir que durant alguns mesos coincideixen en el temps els darrers periòdics comarcals de la República amb els primers del franquisme, a les primeres comarques conquerides. El fet mateix que, tot i el tall polític que la victòria franquista produeix, la premsa comarcal repregui aviat la seva existència i reproduceixi el mateix model territorial fa evident la solidesa d'aquest mitjà d'informació. Així, són les mateixes autoritats d'ocupació que procuren substituir els antics periòdics republicans per d'altres de propis i sovint partint d'emparar-se d'aquells. Del 1939 al 1966 hi ha una primera fase de la premsa comarcal de la dictadura en la qual es

1939-1979

La Veu de Tarragona
 ANY XIX Tarragona, dimarts 27 d'Octubre de 1931 NÚM. 1047

PREMI DE MEMORIALS: TARRAGONA: 7 PENYONS DE 500. TARRAGONA: 7 PENYONS DE 500. TARRAGONA: 7 PENYONS DE 500.

CONDICIONS: En l'edició de dimarts 27 d'Octubre de 1931, el preu de cada número és de 100 pessetes.

El sopar d'homenatge a Salvador Ventosa i Pina

El sopar d'homenatge a Salvador Ventosa i Pina, president de la Lliga Agrària de Tarragona, va tenir lloc a l'Hotel de Tarragona, el dimarts 27 d'Octubre, a les 8 del vespre. El sopar va ser presidit pel Sr. Josep Valls, president de la Lliga Agrària de Tarragona, i va comptar amb la presència de nombrosos membres de la Lliga Agrària de Tarragona i de la Lliga Agrària de Catalunya. El sopar va ser molt fructífer i va servir per a reforçar els laços d'unió entre els membres de la Lliga Agrària de Tarragona i de la Lliga Agrària de Catalunya.

En Santiago Valls

Foto: Josep Valls, president de la Lliga Agrària de Tarragona, el dimarts 27 d'Octubre, a les 8 del vespre, presidint el sopar d'homenatge a Salvador Ventosa i Pina.

JOSEP VENTOSA I MARQUÉS

Setmanari regionalista nascut el 1913

La premsa va perdre la seva hegemonia històrica en favor dels audiovisuals...

...però la premsa comarcal surt reforçada de la crisi general de la premsa escrita

basteix de nou la seva estructura territorial i material. A partir d'aquesta última data, que marca l'inici d'una certa liberalització, es posen les bases de la nova premsa comarcal, que sorgirà definitivament de l'any 1976 en endavant, un cop mort el dictador i iniciada la transició a la democràcia. Aquí, però, no hi haurà cap tall com el del 1939. La solució de continuïtat serà producte de la mateixa solució de continuïtat entre la dictadura i la democràcia, l'anomenada reforma política que, auspiciada per la monarquia, permet la reconversió democràtica dels antics dirigents franquistes, així com de l'antiga premsa comarcal franquista.

L'anàlisi del període 1939-1979 fa palès que s'ha operat alhora una reproducció i una renovació del model històric descrit, com no podria ser altrament. Es manté essencialment el model territorial i hi ha variacions qualitatives en els models informatius locals i comarcals, que aquí no podem analitzar. S'acusa, en definitiva, la pèrdua de l'hegemonia històrica de la premsa escrita a favor dels mitjans audiovisuals i la crisi d'identitat que pateix, com a conseqüència d'això. Al capdavall, la meua impressió és que la premsa comarcal surt reforçada de la crisi general de la premsa escrita a partir de les seves possibilitats d'adaptació a la nova situació.

A tall de resum d'aquest article, vegem les conclusions de la primera fase del meu estudi per a la Fundació Jaume Bofill sobre el present i el futur de la premsa comarcal catalana i que es titula justament «La premsa comarcal, un model català de periodisme popular»:

1. La premsa comarcal constitueix un model català de periodisme popular consolidat al llarg de més d'un segle i mig d'història:

a) Ofereix un model territorial descentralitzat, amb models informatius locals i comarcals que responen a diferents nivells segons les comarques, amb una sèrie de ciutats que en el nivell superior han autosatisfet històricament les seves necessitats informatives i algunes de les quals avui encara mantenen diaris propis.

b) Ofereix un model de pràctica no professional del periodisme que és una expressió directa de la realitat cultural i política de les comarques.

c) Es basa en sistemes reduïts d'organització empresarial, deguts a aquesta concepció no professional i a la poca importància proporcional dels costos de producció i distribució.

d) Ha estat històricament un factor fonamental per a la normalització de l'ús públic de la llengua catalana, que, tant en els anys de la Segona República espanyola com recentment en els de la represa democràtica, hi figura com a llengua d'ús absolutament majoritari.

2. La premsa comarcal és un model de periodisme popular profundament arrelat en la societat catalana:

a) Ha estat reconstruït del no res després de la seva total destrucció pel règim franquista al final de la guerra civil i ha reproduït amb molta coherència, tot renovant-los d'acord amb la nova realitat del país, els models consolidats històricament.

b) Té com una de les seves característiques principals la relació directa i quotidiana entre el periodista local i els seus lectors i alhora protagonistes de la informació.

c) Té, també com a característica bàsica, una gran mobilitat de redactors i col·laboradors, així com una innegable prouja no professional.

3. La premsa comarcal és un model català de periodisme popular que està sotmès actualment a una profunda transformació deguda a la revolució universal de les comunicacions, a la incidència dels mitjans audiovisuals i a la pèrdua per part de la premsa escrita de la seva condició històrica com a mitjà d'informació hegemònic:

a) Ofereix un moviment generalitzat de renovació dels seus continguts i de la seva funció a la recerca d'una ampliació de la seva influència social.

b) Ofereix l'assaig de noves fórmules empresarials com l'accionariat popular, les cooperatives de lectors i àdhuc la inversió de capital privat.

c) Ofereix una ampliació dels nivells de difusió cap a la creació plena d'un periodisme i un mercat informatiu comarcals i àdhuc intercomarcals i l'assoliment d'uns índexs mínims que comencen a marcar un contrapès notable en relació amb la premsa d'abast general. ●

A tall de conclusió

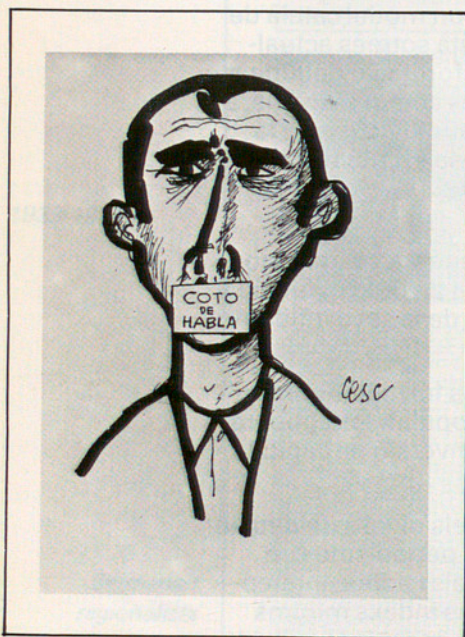
Prensa comarcal i censura

Joan Busquet

D

es de la "Còpia de dos cartes escrites per lo doctor Felip Viñas des de Perpiñà en 20 de setembre de 1639, en les quals conta la victòria que an tingut contra l'Exèrcit francès", impresa a Tortosa aquell mateix any, les comarques catalanes han conegut una vida periodística molt rica i intensa.

L'any 1939, però, el franquisme aconsegueix estroncar la tradició. El nou ordre sorgit de la derrota republicana a la guerra civil fa taula rasa de la premsa comarcal i la represa és lenta i extraordinàriament difícil.

Cesc censurat

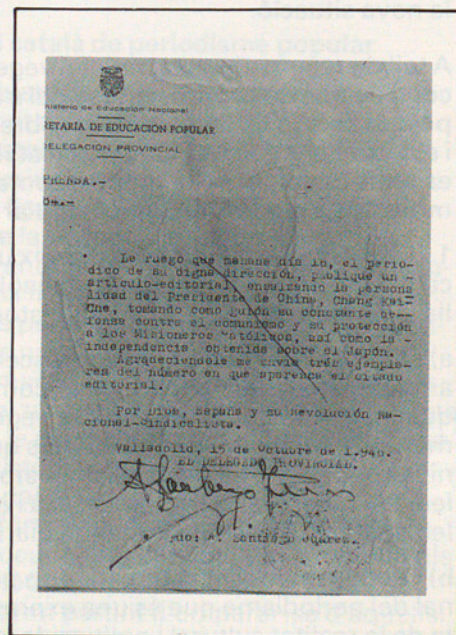
La Biblioteca de Catalunya acull, de l'onze al trenta-u de maig, una exposició sobre el tema "Prensa comarcal i censura". És una mostra, modesta i parcial, però significativa, d'allò que ha estat la lluita aferrissada de la premsa local i comarcal per sobreviure, primer, als propòsits anihiladors del nou Estat sorgit amb la derrota republicana a la guerra civil, i per deixar constància, després, d'afanys renovadors mai no emmudits pels signes represius d'uns temps en els quals la censura combinava la brutalitat més grollera amb el suggeriment o l'amenaça subtils. L'exposició és, sobretot, el *flash* d'un llarg viatge: el viatge de la premsa de les contrades catalanes cap a la recuperació d'una tradició estroncada.

Hi ha una anècdota ben il·lustrativa. El gener de 1939, un escamot falangista que ha contribuït a "alliberar" Terrassa ocupa sobtadament els tallers d'un dels diaris que s'editen aleshores a la vella Egara. El cap de l'escamot s'adreça a l'encarregat dels tallers:

—¿Cómo se llama este periódico?, fa, autoritari, el dit al gallet d'una escopeta atrotinada.
—"El Día", respon l'encarregat, confós
—Pues desde ahora se llamará "La Noche"!

I tot i que no se'n va dir "La Noche" sino "Tarrasa. Órgano local de las FET y de las JONS", el fet és que a Terrassa, i arreu de Catalunya, el ventall riquíssim de publicacions periòdiques va ser substituït per butlletins de propaganda del Movimiento Nacional o, senzillament, liquidat. Solament van subsistir alguns butlletins interiors d'entitats diverses, refugiats generalment en la temàtica cultural. La nit: la noche.

El 22 d'abril de 1938, el BOE publica un decret regulador de la premsa que resta vigent durant vint-i-vuit anys. El decret, que pretén "redi-

Les consignes dels anys cinquantes

El nou ordre sorgit de la derrota republicana fa taula rasa de la premsa comarcal i la represa és lenta i difícil

Una llei per "redimir el periodismo de la servidumbre capitalista de las clientelas reaccionarias o marxistas"

mir el periodismo de la servidumbre capitalista de las clientelas reaccionarias o marxistas" i de l'"envenenamiento sectario y antinacional", proclama la "llibertat de premsa", és a dir, l'autèntica llibertat, no pas la "llibertat entendida al estilo democrático": la llibertat que "ya nunca más podrá desembocar en aquel libertinaje democrático por virtud del cual pudo discutirse a la Patria y al Estado, atender contra ellos y proclamar el derecho a la mentira, a la insidia y a la difamación como sistema metódico de destrucción de España decidido por el rencor de poderes ocultos."

Un estat d'excepció de més de trenta anys

Conseqüent amb els propòsits anunciats, el decret atorga a l'Estat l'organització, vigilància i control de la "institució nacional de la Premsa periòdica", retableix la censura, dota la nova administració de totes les potestats, inclosa la d'obrir i tancar publicacions, nomenar-ne els directors o "castigar gubernativamente" periòdics i periodistes que no s'atenguin a "las normas de la moral cristiana" i als principis del Movimiento Nacional i de les lleis fonamentals de l'Estat.

L'estat d'excepció dura, fet i fet,

fins als anys seixantes: els periòdics, convertits en instruments d'agitprop del partit únic; i, excepcionalment, publicacions de l'Església, concebudes sobretot com a eines d'apostolat, i, a partir de 1945-50, alguna modesta plataforma privada d'expressió d'inquietuts culturals i artístiques més aviat intemporals.

Més enllà d'aquest periodisme d'estar per casa, confegit per funcionaris de la Falange o militants d'Acció Catòlica, el desert. Són els temps de la censura prèvia a què, malgrat totes les prevencions jurídiques —i de les altres—, s'han de sotmetre totes les publicacions. Són els temps dels partits i les consignes, impartides *urbi et orbe*, i dels guions amb tuf de Goebbels. Uns temps en els quals els funcionaris de la Direcció General de Premsa es reparteixen les funcions: els uns ratllen amb llapis vermell allò que no es pot dir i el altres "suggereixen" allò que s'ha de dir, fins i tot amb guionet (això sí, sense segells ni distintius oficials).

Són els temps en els quals el nom de Jacinto Benavente és tan perillós com la paraula *pierna* referida als futbolistes (per evitar, sens dubte, associacions immorals), o *banquete*, que és substituïda generalment per *home-*

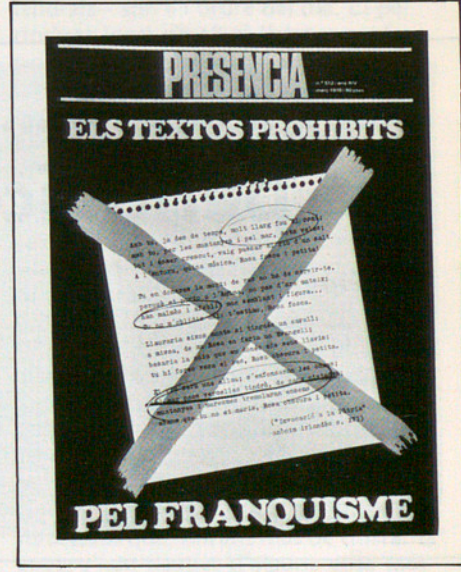
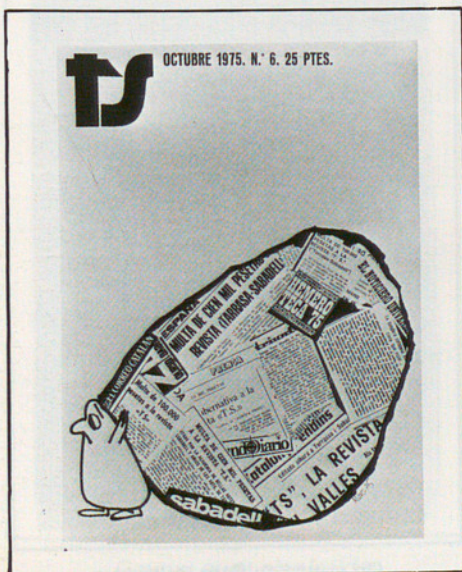
naje o agasajo " para evitar que los que sufren las dificultades alimenticias de la postguerra se sientan ofendidos y humillados". Un exercici d'estrucisme lingüístic tan groller com aquell del senyor Fraga els anys seixantes, que convertia els negres de Guinea Equatorial en presentables i inofensius homes de color.

Són els temps en què fer premsa en català esdevé un gravíssim atemptat contra la "sagrada unidad de la Patria". I en què per entrar a l'Escola Oficial de Periodisme cal dur el carnet de la Falange a la butxaca.

En aquestes condicions, ni tan sols la premsa de l'Església pot fer miracles. I els intents renovadors —aïllats, gairebé heroics— s'estavellen contra el mur bastit amb la paperassa de sis o set misteriosos i de les direccions generals corresponents i, ras i curt, amb l'espessa teranyina d'una acurada profilaxi repressiva.

El desvetllament dels anys seixantes

Els anys seixantes, tanmateix, les coses comencen a canviar. A falta de les institucions polítiques adequades, els sectors més conscients de l'opinió pública troben en la premsa local i co-

La llei Fraga: la premsa en llibertat condicional

Les "forces vives" de molts pobles i ciutats no acaben d'acceptar certs afanys renovadors

rals (marcades per la manca de plantejament empresarial i l'amateurisme). Aquest oblit del legislador a l'hora de definir els diferents tipus de publicacions periodístiques fa que s'apliquin a la premsa local i comarcal criteris genèrics de difícil realització. Es el cas, per exemple, de la necessitat de comptar amb un periodista titulat, requisit del qual solament en queden exemptes les publicacions religioses, les especialitzades i les publicacions internes de les associacions. La dificultat, en algun cas, esdevé insalvable, sobretot pel fet que el director titulat ha de residir al lloc on s'edita el periòdic. No cal dir que la tolerància governamental en aquest punt —com en d'altres— depèn molt del tarannà de cada publicació. L'exigència de professionalitat actua com un fre al desenvolupament de la premsa comarcal. I no solament perquè hi ha pocs periodistes a comarques sinó també per la forta càrrega econòmica que comporta l'obligada contractació de professionals. A més a més, la premsa comarcal paga les ambigüitats de la Llei Fraga. No solament les que conté l'article segon, que limita la llibertat d'expressió amb imprecisions tan notables com "el respecte a la veritat i a la moral", sinó també les deri-

vades de la discrecionalitat autoatorgada per l'administració a l'hora d'imposar sancions i, malgrat tot, no perdre el control de la premsa. Algunes revistes —és el cas de Presència— han arribat a estar suspeses més de tres anys per una decisió administrativa, modificada després per resolució judicial. . .

Hi ha una altra ambigüitat, causa de freqüents "extralimitacions", sobretot per part de les revistes de l'Església, que hom pretén circumscriure a funcions merament pietistes, alienes als afers temporals. La reivindicació, per part d'algunes publicacions eclesials, del dret a traçar des d'una òptica cristiana alguna cosa més que no pas les commemoracions marianes o la litúrgia pre-conciliar, ha portat al jutjat més d'un capellà-director. I hi ha hagut casos tan escandalosos com el de Grallers Comunitat Cristiana, publicació sense parió en expedients i sancions, o el del Full Parroquial de la Garriga, multat amb severitat per un innocent article sobre la problemàtica del dòlar.

Del dipòsit previ al caciquisme

Però no tot són ambigüitats. La censura prèvia, per exemple, és sub-

stituïda explícitament pel dipòsit previ —obligatori— de deu exemplars, que cal portar a la delegació del Ministerio mitja hora abans de la difusió, en el cas dels diaris i setmanaris, i sis hores en el d'altres publicacions. Es una censura "a posteriori", quan el periòdic ja és imprès, que obliga el director a autocensurar-se a l'hora de decidir la publicació de determinades opinions i informacions, que sempre poden ser considerades contràries a la llei i, en conseqüència, causa del segrest del periòdic.

En el cas de les poblacions petites —i no tan petites— hi ha, a més a més, l'agregant del caciquisme i, qui més qui menys, ha de retre tribut a les conegudes intocabilitats d'autoritats —municipals o econòmiques—, revestides amb el mantell del "vacasagradisme". Alguns alcaldes, molestos pel tarannà de revistes agosaradament crítiques, han usurpat fins i tot funcions judicials i han arribat a segrestar-les amb total impunitat, o bé, més subtilment, han recorregut a procediments mafiosos per fer-les desaparèixer.

Les "forces vives" de molts pobles i ciutats de Catalunya, massa avetsats a una premsa amorfa i controlada, no acaben d'acceptar certs afanys renovadors. I les pressions polítiques —i laborals— són a l'ordre del dia. El periodista local no té ni l'estatus professional ni una corporació sindical que li permeti defensar-se dels qui, gairebé per definició, es consideren dipositaris exclusius de la veritat ciutadana, sempre plàcida i confortant.

I, malgrat tot, els periodistes locals aconsegueixen reeixir. I de la nit —la nit— en què l'escamot falangista de Terrassa pretenia convertir un vell diari republicà d'esquerres, n'han sorgit més de quatre-centes publicacions locals i comarcals, nascudes a l'escalf d'aquells periòdics que els anys quarantes, cinquantes i seixantes van saber resistir, primer, i vèncer, després, la tisora del censor, la paperassa oficial i la mala llet d'alguns senyors i senyorassos que, durant més de quaranta anys, s'han ocupat d'alguna cosa més que de fer lluir el vellut de les poltrones. ●

Gramà: quan els alcaldes feien de jutges

Les coses no eren pas fàcils pels corresponsals

La premsa comarcal: 44.378 exemplars/dia

Josep Maria Huertas

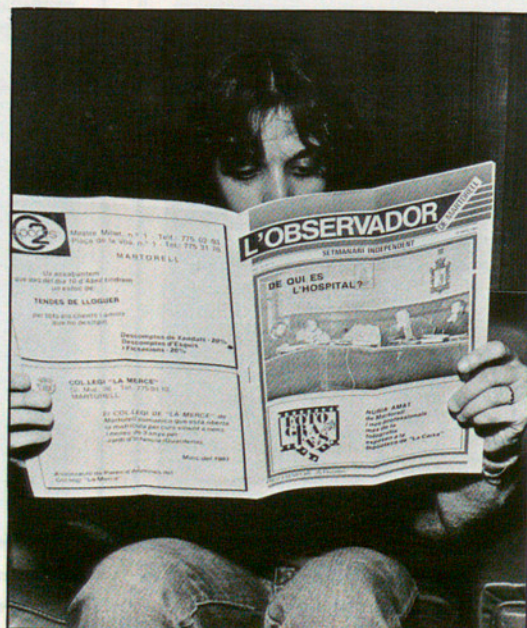
Apareixen a Catalunya no menys que 170 publicacions comarcals d'informació general, que corresponen a 33 comarques diferents i que comptabilitzen la sorprenent quantitat de 44.378 exemplars "diaris", la qual cosa converteix la premsa comarcal en la quarta força periodística "diària" del país.

Aconseguir aquestes dades no ha estat tasca senzilla i, abans d'entrar en qualsevol consideració del cens emprès pel Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona, val la pena subratllar-ne el mètode i la recerca utilitzats.

Després de consultar diverses fonts, a les quals ara ens referirem, vam arribar a la conclusió que calia diferenciar, de cara al Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya, els tipus de publicacions a base de diverses dedicacions. Així, deixarem fora d'aquest primer cens, per un costat, la premsa diària; d'altre, les publicacions **culturals**, fora de que tinguessin una vessant informativa general, com al nostre criteri, succeïa amb "Cultura", de Valls, les específiques **d'associacions de veïns** quan no assolien el caire d'informació de tota la vila i no només d'un barri; i els **butlletins municipals**, que han augmentat considerablement des del 1979, després de les primeres eleccions democràtiques, quan eren només òrgans d'expressió de la vida interna dels ajuntaments.

D'aquesta manera, és clar que en alguns casos hem hagut de triar i dir: aquesta sí i aquesta no; però quan hem cregut que la publicació s'esqueia dins la categoria d'informació general, malgrat que fos editada per un ajuntament o una associació de veïns, ha estat inclosa en el cens de publicacions d'informació general que aquí s'analitza. Exemples ben concrets en són, quant a ajuntaments que editen publicacions que considerem d'informació general, els casos de Gelida ("Cantillepa") i Arbúcies ("Perxada"), per exemple; i de Sant Sadurní d'Anoia ("Esqueixos") i Castellbisbal ("Arada") quant a associacions de veïns, per esmentar només també un parell de casos-excepció.

Cent setanta publicacions d'informació general

La fragilitat de la premsa comarcal es tradueix en morts i naixements continus, la qual cosa dificulta la confecció d'un cens estable durant massa temps

ARXIUS I LLISTES

Per elaborar la primera llista de publicacions d'informació general de les comarques catalanes vam utilitzar com a material de treball les que es reben al Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona. Hi afegirem aquelles que els membres del Comitè Organitzador del Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya coneixien, de les seves respectives comarques, i després vàrem consultar els arxius de diferents organismes que s'han interessat per la premsa comarcal, com són el GIEC (Grup Independent d'Estudis Comarcals), que va ser decisiu en una primera etapa per tal d'augmentar el nombre de les que ja coneixíem, i més tard els arxius de Xarxa Cultural, organitzadora d'exposicions de premsa comarcal, que disposa, a més, d'algunes col·leccions de revistes i butlletins comarcals; de la Direcció General de Mitjans de Comunicació de la Generalitat, de la Facultat de Ciències de la Informació de Bellaterra, i també de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis.

La consulta de tots aquests arxius i llistes va servir per a elaborar el cens definitiu, a base d'un full de preguntes molt rudimentari i que, ben segur, calia haver ampliat a d'altres temes, però que, un cop més, haurà de servir de primer esforç per a un cens molt més complet. En un país de primers esforços que esperen normalitzacions al llarg de dècades, no serà aquest encara el darrer intent de suplència.

Els resultats de la consulta, realitzada tres voltes per correu i completada per telèfon en uns casos i en altres amb la col·laboració del ja esmentat Comitè Organitzador del Congrés de la Premsa Comarcal, són, tanmateix prou valuosos per a justificar l'esforç, la suplència i les mancances d'aquesta iniciativa que es covava des de feia anys.

Un darrer punt que cal tenir present abans d'entrar en matèria —la matèria modesta que ha donat el cens— és la fragilitat de la

premsa comarcal, que es tradueix en morts i naixements continus, la qual cosa dificulta la confecció d'un cens estable durant gaire temps. Mentre confegíem aquest, que caldria datar el 15 d'abril de 1981 per disposar d'una referència vàlida, dues publicacions varen morir: "La Tralla" de Calella i "Magarola", d'Abrera. I d'altres varen néixer: "El dimoni" (Santa Eugènia de Ter), "El bagant" (Banyoles), "El mataroní" (Mataró), "Crònica" (Tarragona), "Resum de premsa" (Canet de Mar)... Res no fa suposar, per tant, que el cens inclogui, sense saber-ho, "cadàvers", que eren vius quan es feia el cens, o oblidi noms que han nascut fa poc o, també, que, malgrat les consultes a tots els arxius i fitxers que hem sabut que existien, no ens constaven.

Per aquesta raó us demanem de tot cor que mireu la llista annexa al final i que comuniqueu al Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona qualsevol

Metologia del cens

Enquesta per a les publicacions comarcals

El cens / Arrel

Cent setanta publicacions d'informació general. La premsa comarcal, la quarta força periodística del país

La gran majoria de publicacions s'arreglen dins la periodicitat mensual, bona prova de la modèstia de la premsa comarcal

Quatre de lleidatanes i una de les tarraçonines. No vol dir que no n'hi surti cap, de publicació, sinó que les que hi surten són específiques: culturals (com és el cas d'"Afrau", de Solsona), turístiques ("Terra Aranese", de Viella), folklòriques ("La barretina", de Lleida)...

Un altre tema que el cens no aclareix però que hom pot deduir i pensar-hi és per què unes ciutats tenen prou vitalitat per a produir dues o tres publicacions de caire general (Granollers amb "Plaça Gran", "Comarca al dia" i "Revista del Vallès"; Olot amb "La comarca d'Olot" i "L'olotí") i d'altres, tan importants com l'Hospitalet i Cornellà, han vist morir els pocs intents realitzats, com foren els casos respectius de "L'estaca" i "El corcó", per esmentar només els darrers esforços.

Les dades que donem a continuació són sobre 168 de les 170 publicacions, totes aquelles de les quals tenim la fitxa de dades.

La periodicitat de les publicacions no sempre està establerta, i, així, algunes respostes són de l'estil "tren d'Olot", que "surten quan vol i arriba quan pot".

Tanmateix, la gran majoria s'arreglen dins la periodicitat mensual, bona prova de la modèstia de la premsa comarcal:

Més d'un cop la setmana	8
Setmanal	32
Quinzenal	12
Mensual	77
Bimensual	20
Trimestral	13
Quan pot	6
Total	168

Les vuit que han saltat l'esglaó ben difícil de setmanal a "més d'un cop la setmana" són: "Diario de Sabadell" (cinc cops la setmana), "Diario de Terrassa" i "Gaceta de Manresa" (quatre), "Regió 7", de Manresa, i "Crònica de Mataró" (tres), "Revista de Badalona", "Igualada", i "El 9 Nou" de Vic (dos). De les publicacions esmentades, sis procedeixen de la vella Cadena del Movimiento i només dues són

experiències noves i reeixides fins al moment ("Regió 7" i "El 9 Nou").

Aquestes dues experiències són explicades a bastament en sengles articles realitzats expressament per a aquest primer número d'"Arrel" per les respectives redaccions. No cal dir que aquesta periodicitat poc corrent només és a l'abast de les grans poblacions, i que la periodicitat setmanal, en uns casos, i mensual en d'altres, és perfectament lògica donades les dimensions de cada localitat.

Hi ha periodicitats —ens consta— anyals, que en aquest cens hem deixat de banda per considerar que entren en el nivell quasi testimonial, com és el cas de "Portaveu", de Cubelles, al Garraf.

LA DEMOCRÀCIA VA FER FLORIR

Malgrat tenir ben present el caire fràgil de

L'Hospitalet i Cornellà no consoliden premsa pròpia

RECVELL
ANY XI - NÚMERO 1917 - BLANCS I D'ABRIL 1981 - 26 PÈGINES

LA NOSTRA PÀTRIA

«I vèiem més: vèiem que Catalunya tenia llengua, dret, art propis; que tenia un esperit nacional, un caràcter nacional, un pensament nacional: Catalunya era doncs, una nació, i el sentiment de pàtria, viu en tots els catalans, ens feia sentir que pàtria i nació eren una mateixa cosa, i que Catalunya era la nostra nació, igual que la nostra pàtria.»
ENRIC PRAT DE LA RIBA
(La nacionalitat catalana)

Setanta-set publicacions mensuals

Arrel / El cens

La vinguda de la democràcia ha afavorit el naixement de noves publicacions

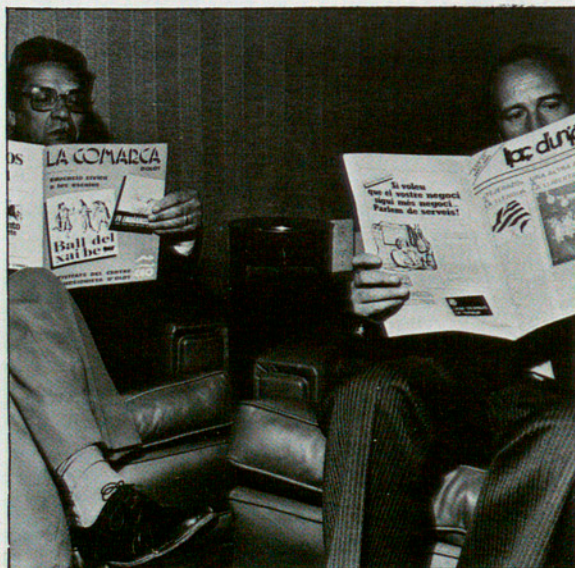
"El Eco de Sitges", gran veterana

la premsa comarcal, com ja ha quedat diverses vegades assenyalat, sobretot en aquelles publicacions que no són setmanals o "més d'un cop la setmana", el cens ha palesat el fet que la vinguda de la democràcia va afavorir el naixement de noves publicacions.

La llista d'antiguitats és ben clara a aquest respecte:

Data de naixement	Nombre de publicacions
Segle XIX	1
Abans de la guerra	3
Anys 40	21
Anys 50	4
Anys 60	11
1970	2
1971	0
1972	2
1973	2
1974	4
1975	3
1976	7
1977	24
1978	26
1979	25
1980	17
1981	11
No ho diuen	5
Total	168

Cent quinze revistes aparegudes des de 1975

La immensa majoria de les publicacions treuen més de 12 pàgines i menys de 48

Les més veteranes, gairebé sense interrupcions, són "El Eco de Sitges", apareguda el 1886; "Montbui", de Caldes de Montbui, setmanari aparegut ja abans de la guerra civil; "Recull" de Blanes (1920), i "Cultura", de Valls (1928).

Elements valuosos del passat de la premsa comarcal es troben també, a més de les investigacions de Jaume Guillaumet i Josep M. Figueres, en estudis que, esporàdicament, surten en publicacions poc conegudes de les respectives poblacions, com han estat els casos recents de Tarragona i Sant Feliu de Guíxols, en "Annalis Tarraconensis" i "Estudis sobre temes guixolencs" respectivament. Tanmateix, l'escassa divulgació d'algunes d'aquestes publicacions i la manca d'un centre col·lectiu de documentació o similar fan que no tothom s'assabenti de l'existència d'aquestes publicacions. Dins la mateixa premsa comarcal també apareixen treballs valuosos d'abast local, i en alguns casos — penso en la sèrie de "Punt Diari" de fa uns mesos — intenten oferir una panoràmica general.

LA QUARTA PART, DE PROPIETAT PRIVADA

La quarta part de les publicacions del cens són de propietat privada en forma de societat anònima o limitada. En realitat, són més les publicacions de propietat privada, si hom considera la llista que relacionem:

Societat anònima o limitada	47
Parròquia	20
Associació cultural	20
Ajuntament	17
Cooperativa de redactors	15
Grups de joves	12
Col·lectius	8
Associacions de veïns	9
Associacions de pares	3
Escoles o Antics Alumnes	3
Cambra Agrària	2
Associacions cíviques	2
Diversos	10
Total	168

La irregularitat legal d'algunes publicacions influeix en la vaguetat de la resposta a la pregunta sobre el tipus de propietat

De la feblesa que encara té molta premsa comarcal en dona idea el fet que existeixen 24 publicacions amb menys de 12 pàgines

La irregularitat legal d'algunes publicacions influeix en la vaguetat de la resposta a la pregunta sobre el tipus de propietat, com és el cas de la resposta "col·lectiu", que igual hom podria arrencar dins "cooperativa de redactors" que en "grup de joves".

Cal remarcar el descens de la propietat parroquial, fa uns anys —no massa, per cert— la més important de totes en ser el recurs que permetia editar-hi, davant el munt de dificultats que la censura i les lleis franquistes interposaven a l'aparició de qualsevol paper imprès. Publicacions de la importància de "Tothom" (Vilafranca del Penedès) i "Gramma" (Santa Coloma de Gramenet) s'aixoplugaren així sota el mantell eclesial per a la seva indubtable tasca cívica, per no esmentar més que un parell de casos.

La presència de propietat municipal o la d'associacions de veïns, que correspondrien en molts altres casos a publicacions que no hem considerat d'interès general en matèria d'informació, està justificada, a criteri dels qui hem treballat en aquest cens, perquè les publicacions corresponents assoleixen conscientment la categoria d'òrgans informatius de la població, més enllà de la seva funció específica. Tanmateix, això no vol dir que no ens hàgim pogut equivocar i incloure-hi publicacions que no tocaven, i viceversa, deixar-ne fora d'altres que caldria que hi fossin.

EL NOMBRE DE PÀGINES

Una altra dada difícil de fixar era el nombre de pàgines, que algunes publicacions varien sovint, en funció, generalment, de la publicitat que aconsegueixen, sobretot en la Festa Major. Així i tot, aquesta és la llista que dona el cens:

Menys de 12 pàgines	25
Entre 12 i 24 pàgines	71
Més de 24 pàgines	64
Més de 48 pàgines	3
Difícil d'establir	5
Total	168

De la feblesa que encara té molta premsa comarcal en dona idea el fet que existeixen 24 publicacions amb menys de dotze pàgines cada cop que surten. Són, en general, publicacions petites, de poblacions també petites. En no haver fixat el format de les publicacions, tanmateix, es corre el risc de dir que "El dimoni" (Santa Eugènia de Ter) fa només quatre planes, quan aquestes són de grans dimensions i, per tant, contenen més informació que no pas les vuit de format en octau de "La popa" (Borredà).

Queda clar que la immensa majoria —135 sobre 168— treuen més de 12 pàgines i menys de 48. El que fora més difícil d'establir és la quantitat d'informació, puix que caldria tenir present la periodicitat i les mides de cada publicació.

Això quedarà per a un segon esforç que ja sigui menys de suplència que l'actual...

Vint parròquies propietàries de revistes comarcals

Tendència a la propietat municipal

Arrel / El cens

Un total de 44.377,88 exemplars diaris
entre les publicacions de 33 comarques

Un milió
d'exemplars
al mes

LA DADA DEL TIRATGE

Algunes publicacions han indicat ben clarament que no volien que es fes pública la dada del tiratge. Cal suposar que, bé raons de rivalitat quan a la població hi ha una altra publicació, bé raons publicitàries — tot sovint s'augmenten un xic les xifres de tiratge quan hom cerca anuncis —, poden haver induït a aquesta postura.

La llista de tiratges és prou eloqüent:

Nombre d'exemplars	Publicacions
Menys de 200	13
Entre 200 i 500	45
Entre 500 i 1.000	50
Entre 1.000 i 2.000	27
Entre 2.000 i 3.000	12
Entre 3.000 i 4.000	4
Entre 4.000 i 5.000	6
Més de 5.000	5
Sense determinar	6
Total	168

Superar el
voluntarisme

També aquí hi ha barrejats setmanaris i mensuals, quinzenals i publicacions que surten més d'un cop la setmana. Per aquesta raó i per la reserva demandada per algunes publicacions, el que sí que té una gran importància és la suma global dels exemplars que aquestes 168 publicacions treuen al mes.

Com es desprèn del quadre anterior, hem treballat amb 162 publicacions, perquè n'ignoràvem les dades de 6. Sumen la quantitat de 1.153.825 exemplars mensuals, entre les molt modestes i les que són empreses reals amb tots els ets i uts. Aquest milió cent mil llarg d'exemplars l'hem dividit entre 26 dies hàbils — hem descomptat, com a tota la premsa diària, els quatre dilluns — i dóna la xifra important de 44.377'88 exemplars diaris entre totes les publicacions de les 33 comarques que en treuen.

Cal repetir que és la quarta força "diària" en paper imprès, si l'Associació de la Premsa Comarcal de Catalunya neix, que hi ha a Catalunya. És una dada que caldrà tenir ben present quan hom parli d'aquesta premsa, que reclama un lloc en el món del paper imprès periòdic sense triomfalismes, però amb el més just dels realismes.

Ha arribat l'hora que la premsa comarcal no es mantingui només en el marc del voluntarisme i pugui fruit dels ajuts que en justícia li corresponen com a eina cultural, majoritàriament en llengua catalana — una dada que encara no podem oferir perquè no figura al cens, però que és valuosa per al redreçament d'aquest país nostre — i que ningú no té dret a regatejar-li. ●

Cens de la premsa comarcal

Comarca: Alt Penedès

Població

Vilafranca
id.
Sant Sadurní d'Anoia
id.
Llorenç del Penedès
Gelida
Olèrdola
Pla de Santa Maria
Sant Martí Sarroca
Avinyonet

Nom

Tothom
La voz del Penedès
El cep
Esqueixos
Portal Nou
Cantillepa
Font-tallada
Flama
El Martinet
Arrels

S. Feliu de Llobregat
id.

El Papiol
S. Boi de Llobregat
Martorell
Pallejà

Va i vé
La vinya del
puntaire
Les escletxes
Cap de la vila
L'observador
Anella

Comarca: Barcelonès

Santa Coloma
Gramenet
Badalona

Gramma
Revista de Badalona

Comarca: Anoia

El Bruc
Igualada
id.
Masquefa

Lligam
Igualada
Vida
Nosaltres

Comarca: Berguedà

Berga
Puig-reig
Gironella
Borredà
La Pobla de Lillet

La Veritat
Albada
El vilatà
La popa
Cul de Sac

Comarca: Bages

Manresa
id.
Balsareny
S. Vicenç de Castellet
Súria
Santpedor
Sallent
Cabrianes
Navars
Moià
Callús

Regió 7
Gasetta de Manresa
Sarment
El Breny
Crònica de Súria
Santpedor
L'Esparver
Som-hi!
L'Alzineta
La Tosca
El Poble

Comarca: Garraf

Vilanova i la Geltrú
Sitges

Diario de Vilanova
El eco de Sitges

Comarca: Maresme

Mataró
id.
id.
Malgrat
Calella
Sant Pol
Premià de Mar
Teià
Arenys de Mar
Arenys de Munt
Canet de Mar
id.
Argentona
Alella

El Maresme
El Mataroní
Crònica de Mataró
Som-hi!
Estela
El rellotge
Premià informa
Quelcom
Vida parroquial
L'ou com balla
Plaça de la Llenya
Resum de Premsa
Llaç
Alella

Comarca: Baix Llobregat

El Prat
Esplugues
Sant Joan Despí
Sant Just Desvern
Cervelló
Molins de Rei

Delta
Vida d'Esplugues
La font del bé
La vall de verç
El nus
Llaç d'unió

Un total de 44.377 88 exemplars diaris
entre les publicacions de 33 comarques

Comarca: Osona

Vic	El 9 Nou
id.	Ausona
Manlleu	Manlleu publicació
Taradell	Taradell
Torelló	Torelló
S. Julià de Vilatorrada	Relleu
Tona	La Veu de Tona
Roda de Ter	Roda de Ter
Tavertet	Els Cingles
S. Pere de Torelló	El mot
Calldetenes	L'espiga
S. Miquel de Balenyà	El gallaret
Hostalets	Tots per tots
*Vinyoles	Vinyoles
*Masies de Roda	Butlletí

Comarca: Vallès Occidental

Sabadell	Diario de Sabadell
Terrassa	Diario de Terrassa
id.	Al vent
Vacarisses	Vacarisses
S. Llorenç Savall	El Ripoll
Castellbisbal	Arada
Caldes de Montbui	Setmanari Montbui
Barberà del Vallès	Nueva Ciudad Badia
Rubí	Endavant
Castellar del Vallès	Forja
Castellar del Vallès	Quatre fulls

Comarca: Vallès Oriental

Granollers	Comarca al dia
id.	Plaça Gran
id.	Revista del Vallès
Santa Eulàlia de	
Ronsana	Ronsana
Cardedeu	Missatge
La Garriga	El pou... calent
id.	La veu de la Garriga
Sant Celoni	Esclat
Castellterçol	Truc
Aiguafreda	Congost

Comarca: Alt Empordà

Figueres	Hora Nova
id.	L'Empordà
Camallera	Paraules al vent
S. Pere Pescador	Plaça Major
L'Escalà	L'Escalenc

Comarca: Baix Empordà

Palamós	Proa
S. Feliu de Guíxols	Ancorda
id.	Es Corcó
Palafrugell	Fruita del temps
Platja d'Aro	La veu de la
	Costa Brava
Torroella de Montgrí	Casal del Montgrí

Comarca: Cerdanya

Puigcerdà	Rufaca
-----------	--------

Comarca: La Garrotxa

Olot	L'olotí
id.	La comarca d'Olot
Vall d'en Bas	Verntallat

Comarca: El Gironès

Girona	Presència
id.	Nord
Banyoles	Revista de
	Banyoles
id.	El Bagant
Salt	La Farga
S. Eugènia de Salt	El Dimoni
Sarrià de Ter	El poble

Comarca: El Ripollès

Ripoll	El Ripollès
--------	-------------

Comarca: La Selva

Cassà de la Selva	Luz y guía
Blanes	Recull
Santa Coloma de	
Farners	Ressò
Vidreres	La taula del recó
Lloret de Mar	Gaceta de Lloret
S. Hilari Sacalm	Terra
Arbúcies	Perxada
Caldes de Malavella	El brollador

De tres mil a tretze mil exemplars
de tirada només en tres anys

El cens és un treball de gran tirada
que s'ha realitzat en tres anys

Comarca: Les Garrigues

Juneda Fonoll

Comarca: Urgell

Tàrrega Nova Tàrrega
Belianes Eixir
Bellcaire d'Urgell Enllaç
Bellpuig El pregoner d'Urgell
Agramunt Sió

Comarca: La Noguera

Ponts Portaveu de la
Comarca Mig Segre
Bellvis Carrilet
Albesa Portal
Térmens Arrel

Comarca: La Segarra

Guissona Issauna
Cervera Segarra
id. Carreró de les
Bruixes
Sant Guim Casa Nostra

Comarca: Pallars Jussà

La Pobla de Segur Escudella 2

Comarca: Alt Urgell

Organyà Ganxo

Comarca: Alt Camp

Valls Joventut de
l'Alt Camp
id. Cultura
Vilabella Joc vell i voltes

Comarca: Baix Camp

Reus Reus
id. La voz de la costa
dorada
Cambrils Revista de Cambrils
Riudoms L'om
Selva del Camp Tots plegats

Comarca: Baix Ebre

L'Aldea L'Aldea
L'Ametlla de Mar Des dels Quatre
Cantons
Deltebre Desaignüe
Tortosa Informes Ebre
id. La voz del
Bajo Ebro

Comarca: Baix Penedès

L'Arboç El Quart
Calafell Retruc
El Vendrell Baix Penedès
Informes

Comarca: Conca de Barberà

Santa Coloma de
Queralt La Segarra
Barberà de la Conca Llum

Comarca: Montsià

Alcanar Alcanar
Amposta Amposta
Sant Carles de la
Ràpita Ràpita
Ulldecona Ulldecona
La Sénia Lo Senienc

Comarca: El Priorat

Falset Llicorell

Comarca: Ribera d'Ebre

Flix La Veu de Flix

Comarca: El Tarragonès

Tarragona Crònica
Vilaseca-Salou Vilaseca-Salou

Nota: Les publicacions marcades amb
* són les que no hem pogut censar amb
totes les dades.

L'exemple estimulante d'"El 9 Nou" d'Osona

Josep Masoliver

É

s prou coneguda la tradició periodística de la comarca d'Osona, i si n'entràvem a analitzar el fenomen, que es remunta als orígens de la comunicació com a ofici al país, potser atribuiríem aquesta circumstància al fet cultural en si i a l'allunyament d'aquesta comarca dels centres metropolitans. Potser per això, en el curs dels últims dos segles s'hi han donat les circumstàncies adients per editar diverses publicacions, moltes de les quals, com a tot arreu, es van estavellar amb el franquisme.

Acabada la dictadura, han sorgit a molts llocs de Catalunya intents per normalitzar la nostra llengua i ensem fer una tasca d'abast local, comarcal o intercomarcal. Una de les experiències que cal tenir en compte és la d'EL 9 NOU, "Publicació Independent de les Comarques d'Osona i del Ripollès", com diu el sotstítol des de dimarts dia 3 de març de 1981 que va passar a sortir dues vegades la setmana.

Per tal de fer una anàlisi exhaustiva d'aquesta publicació, ens serà millor de seguir-ne la trajectòria des del seu estat larval, fins arribar a aquesta data, i així em referiré a tot el temps que ha estat el "Setmanari Independent de la Comarca d'Osona". Cal situar-se al dia 20 de novembre de 1975 en què es va difondre la mort del general Franco, la qual cosa va fer que els aires de llibertat arribessin a tots els racons de país i, així, una llavor que feia temps que era present a Osona va començar a germinar i, al final, es va

El 9 Nou té tres anys. Regió 7 en té dos. És com dir que les comarques d'Osona i del Bages, des de Vic i des de Manresa, han obert un camí, fa uns anys insospitat, en allò que pot ésser la premsa comarcal arreu de Catalunya. Josep Masoliver, fundador d'el 9 Nou, i l'equip redaccional i administratiu de Regió 7, ens expliquen la seva lluita i el seu èxit, que tenen un denominador comú: una comunitat humana que vol informar-se i que creu en la llibertat d'expressió.

Grama, ara setmanari de Santa Coloma de Gramanet, és una altra experiència d'avantguarda de la premsa comarcal al cinturó de Barcelona. Eugenio Madueño, un dels fundadors de Grama, ens explica sobretot una altra lluita, la lluita contra la censura.

En l'intent de donar a conèixer la realitat i l'abast de la premsa comarcal, ja fa dos anys que Xarxa Cultural inicià l'exposició de premsa catalana actual, que ha arribat arreu de Catalunya: Josep Maria Figueres ens explica l'encert i l'èxit d'aquesta exposició.

arribar a la creació d'un setmanari que per primera vegada aglutinava la comarca d'Osona.

De fet, la idea bàsica o inicial va partir d'alguns corresponents de premsa, entre els quals em comptava jo mateix. Era massa freqüent de veure que fets que havien succeït a Osona eren, en moltes ocasions, minimitzats o simplement ignorats pels mitjans informatius d'abast nacional o estatal. Aquesta situació contrastava amb el testimoni viu dels respectius corresponents, que donàvem fe del fet, del dia i de l'extensió en què s'havia produït.

Aquest aparent desinterès pels fets de les comarques podria ser fruit de diferents factors; manca d'espai, poc interès pels fets de fora la capital, excessiva òptica barcelonina per part d'algun redactor, etc. La realitat és que totes aquestes circumstàncies varen anar abonant la llavor ja existent.

De tres mil a tretze mil exemplars de tirada només en tres anys

Per això, el mes de gener de l'any 1976 es varen començar a fer una sèrie de reunions a porta oberta, en dies, hores i llocs fixos per possibilitar l'assistència de les persones interessades. Durant els dos anys que va durar aquest període de gestació, varen passar-hi moltíssimes persones de les més diverses procedències socials o ideològiques. Els més treballadors o constants eren els qui anaven configurant l'empresa periodística Premsa d'Osona SA, que tindria per objectiu immediat l'edició d'EL 9 NOU. Tota la gestació es va fer tenint en compte escrupolosament el que preveia la Llei de Premsa i Imprenta, encara vigent. Els càrrecs i llocs de responsabilitat, que a mesura que s'avançava pel llarg camí de la burocràcia era necessari de determinar, s'anaven decidint per votació secreta assembleària. Paral·lelament s'engegava una campanya de captació d'accionistes que compressin entre deu i cent accions de mil pessetes nominals cada una. Per preservar la independència econòmica i ideològica es va incloure als estatuts de la societat un apartat pel qual es dóna un sol vot a cada accionista, deixant de banda la quantitat de diners invertits. Es varen fer cent vint-i-vuit accionistes, que representaven 1.100.000 ptes. de capital.

Tres anys

Al final de tot aquest procés, el dia 3 de març de 1978, sortia el primer periòdic EL 9 NOU, editat per Premsa d'Osona SA. Era el numero 0, del qual es van repartir gratuïtament tres mil exemplars.

Per administrar l'empresa es comptava amb un gerent a plena dedicació, que va sortir del grup promotor, i amb una secretària, la qual no havia tingut cap altra feina abans.

La redacció era formada per un director i un sots-director, tots dos inscrits al Registre de Periodistes, tal com va exigir el Ministeri de Cultura, i dos caps de redacció, així com també una correctora. Per a una dotzena de poblacions d'Osona, s'havia muntat una xarxa d'una trentena de corresponents.

Per a la distribució, es varen establir dues rutes, que serien cobertes per les corresponents furgonetes. Els setanta-quatre punts de venda, distribuïts entre vint-i-nou poblacions d'Osona, al principi no veien massa clara l'acceptació que podia tenir un periòdic comarcal i escrit íntegrament en

Pel legislador, fins avui, tan sols han comptat els periòdics de gran tiratge

català; per això va caldre renunciar a la venda en ferm i donar als venedors els exemplars a títol de dipòsit. Al llarg del temps, aquesta fórmula es manifestaria irrenunciable, ja que això ha permès d'establir uns fidedignes controls de difusió que avui són una valuosa eina de treball.

La publicitat, que és el principal pilar de sosteniment de l'empresa, des del començament s'obté per contractació directa i per mitjà d'agències. S'ha procurat que no fossin els corresponents que tractessin d'aconseguir anuncis, entre altres raons, perquè així queden al marge de possibles pressions.

Les reunions per a la gestació es varen fer en locals cedits gratuïtament, però a partir del naixement d'EL 9 NOU ja es va comptar amb un entresol d'uns 70 m²., llogat, al qual es van fer un mínim de treballs d'adaptació per a la funció que li era pròpia.

La impremta amb la qual vàrem contractar inicialment els serveis està situada a Vic, però només va poder fer set edicions, ja que el dia 28 d'abril, davant la impossibilitat tècnica i humana de fer una publicació com la nostra, EL 9 NOU es va anar a imprimir a la impremta de Terrassa, on encara actualment es fa. Gràcies al propi esforç i a la preparació professional i tècnica dels tallers, es va poder fer el canvi de cop, sense alterar la puntual periodicitat setmanal de divendres a la tarda.

Augment continuat

La decisió de sortir divendres va venir marcada pel cada dia més acusat costum del públic de comprar les revistes divendres, en comptes de dissabte com anys enrera.

Les previsions o càlculs econòmics que s'havien realitzat es basaven en una tirada òptima de cinc mil exemplars, i per això es va començar amb tres mil periòdics cada edició. Però el nombre va anar creixent, de manera que, al cap d'un any de presència al carrer, s'assolien els vuit mil exemplars, als dos anys se superaven els deu mil i en complir els tres anys la tirada era de tretze mil.

Molta publicitat arriba de forma directa

Arrel / Experiències

Als primers temps d'una publicació d'aquesta mena és convenient que treball i capital facin una renúncia implícita a la rendibilitat immediata, no pas a la plusvàlua

Les oscil·lacions en el nombre de planes també són significatives de l'acceptació que ha tingut la publicitat. Així, tenim que EL 9 NOU comença amb vint-i-quatre planes pel març de 1978, que les manté fins al mes d'agost del mateix any, en què, per un parell de setmanes, en tindria setze, per remuntar fins a les cinquanta-dues el dia 22 de desembre.

Durant els primers mesos de 1979, eren habituals les vint-i-vuit planes i els punt de venda eren vint-i-un, repartits per trenta-quatre poblacions. Novament s'arribaria a les cinquanta-dues planes el dia 30 de març. Pel mes d'agost, aquell 1979, es baixaria a les vint planes, i durant la tardor la mitjana es fixaria entre les trenta-sis i les quaranta planes. L'insòlit es va produir el 28 de desembre, en què es va vendre una edició composta per dos exemplars junts d'EL 9 NOU, un de trenta-dues planes i l'altre de seixanta.

Pel gener de 1980, EL 9 NOU es va plantejar la necessitat de passar d'una taca de 253 x 350 i quatre columnes, a 275 x 375 i amb cinc columnes; això va succeir el 25 de gener de 1980. Aquest any, només es va baixar

una setmana, per l'agost, a les vint planes, i la resta de l'any se'n va fer una mitjana de quaranta-vuit. A finals d'any se'n va superar el centenar, amb dos exemplars junts.

Davant d'aquesta acceptació, es va creure convenient de passar a sortir dos dies per setmana, o sigui, a més de divendres a la tarda, també dimarts al matí, coincidint amb un eixamplament de la cobertura informativa i de vendes a la comarca veïna del Ripollès, amb la qual cosa es cobreix la VI Vegueria. El que venia a ser el número 0 de dimarts, que coincidí amb el número 158, va sortir el dia 3 de març de 1981, just quan feia els tres anys del naixement d'EL 9 NOU.

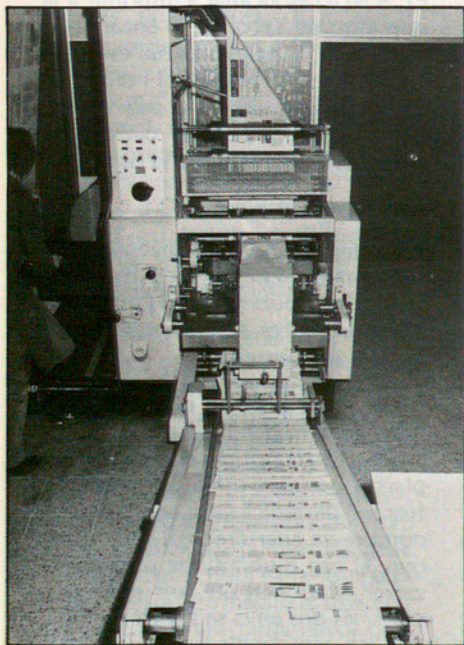
Es important la separació de funcions i de responsabilitats entre l'administració i la redacció. Cadascú té un treball molt ben perfilat i, sense que això hagi de representar un divorci en la funció, un departament no pot influir en l'altre. Per contrapartida, i això és important, cal que cadascú es faci responsable, amb totes les conseqüències, del seu treball.

Als primers temps d'una publicació d'aquesta mena és convenient que treball i capital facin un renúncia implícita a la rendibilitat immediata: no pas a la plusvàlua, ja que aquesta depèn del grau d'acceptació del producte, que en aquest cas és una publicació.

D'altra banda, cal tenir present el delicat paper dels qui integren el periòdic, rodejats de pressions de totes menes en tractar-se d'una temàtica que afecta una comunitat reduïda. Això no obstant, dona resultat que el periòdic, en la secció de cartes al director, resti obert a totes les crítiques o rèpliques, ja que això contribueix a mantenir el sentit de la responsabilitat dels qui hi escriuen —que avui a EL 9 NOU són cap a un centenar de persones entre una quarantena de poblacions— i també ajuda a mantenir la independència.

Quant al contingut, EL 9 NOU dona molt més espai a la informació que no als escrits d'opinió, i considero que això és positiu ja que, cada dia més, les persones tenen llur pròpia opinió i el que volen és només estar informats.

Fins aquí tot pot considerar-se positiu, però cal assenyalar que aquest tipus de premsa es troba totalment en fals, a causa de la legislació actual. Curiosament, en el món de la indústria i el comerç és normal de fer una clara diferenciació entre la petita, la mitjana i la gran empresa, amb unes condicions o un tractament especials per cada cas. En canvi, la premsa comarcal, que a més és un fet clarament català, és òrfena de mesures especials que li permetin d'estar totalment d'acord amb la legalitat, ja que pel legislador, fins avui, tan sols han comptat els periòdics de gran tiratge. I això no és just. ●

La rotativa no para

Regió 7: dos anys llargs de "premsa viva"

Equip de Regió 7

R

egió 7, com tota la premsa comarcal, va néixer perquè tenia dues poderoses raons per a fer-ho:

D'una banda, la necessitat de recollir i oferir tota aquella informació que es produïa a les nostres comarques, i que la gran premsa ignorava, quan no menyspreava.

D'altra, la presència d'un grup de gent interessada en l'afer informatiu, alguns amb el bagatge que pot oferir la corresponsalia d'un diari de Barcelona i, sobretot, convençuts que la tasca informativa adreçada a les nostres comarques trobaria el ressò i el suport necessaris per a fer-la reeixir.

En aquets dos pilars, comuns a totes les publicacions comarcals, es fonamentava l'empenta d'un grup de gent que concebien l'informació a casa nostra força diferent de com la practicaven els grans mitjans informatius, centralitzats a Barcelona. L'experiència viscuda a cadascuna de les poblacions de les nostres comarques, on existia —i existeix— una premsa local que, malgrat les limitacions econòmiques i tècniques, té sortida i és una important eina al servei de la comunitat a la qual s'adreça, encara esperonava més a intentar tirar endavant l'aventura.

Les idees

Abans de fer un cop de cap, però, va ser necessari establir uns criteris clars sobre les característiques que havia de tenir la nostra publicació.

Regió 7, una aventura que algú va qualificar d'impossible, és, ara per ara, Premsa Viva. Tres edicions setmanals d'informació intercomarcal, afegint-hi aquella que esdevingui interessant a nivell nacional, estatal i, fins i tot, internacional; un suplement setmanal d'informació i comentari dels espectacles del cap de setmana; una revista mensual esportiva; uns tallers propis de fotocomposició i muntatge; una plantilla de tretze persones fixes i un munt de col·laboradors; un pressupost econòmic que depassa els trenta milions de pessetes anuals; una ferma cartera publicitària, i, sobretot, el reconeixement expressat des d'amplis sectors socials en el sentit que Regió 7 és una eina al servei de les comarques del Bages, el Berguedà, el Solsonès, i del país, són trets essencials que cal tenir en compte quan parlem d'aquesta publicació.

Aquests serien:

Forçosament calia que fos una publicació de servei als lectors. De servei als homes i les dones de les comar-

ques del Bages, el Berguedà i el Solsonès. De servei al país.

Forçosament havia de ser una publicació progressista, això és, de respecte total envers totes les ideologies i opinions, mostrant un tarannà obert i de defensa de l'etapa pre-democràtica que travessava el país —finals del 1977—, i de màxima rigorositat informativa.

Forçosament havia de ser feta amb criteris estrictament professionals. Aquesta va ser una auto-imposició: una publicació amb pretensions de cobrir a bastament la informació que genera una àrea com la nostra, que vol ser competitiva, que es vol mantenir, etc., forçosament ha de plantejar-se

Arrel / Experiències

Una publicació al servei dels lectors,
progressista i amb criteris
estrictament professionals

Iluny dels esquemes del voluntarisme gloriós que ha permès de subsistir a les petites publicacions locals, però que, a la vegada, ha invalidat qualsevol intent de fer el pas endavant i convertir la publicació en un veritable producte periodístic.

I, finalment, havia de ser una eina important en la normalització de la nostra llengua i de la nostra cultura. Aquest capítol, com a d'altres publicacions que s'han plantejat una estructura professional, també va portar llarguíssimes discussions sobre els percentatges de la llengua a emprar en el cos redaccional del periòdic, per tal de fer-lo assequible al màxim nombre de lectors per fer viable el manteniment del producte. L'opció final —majoritàriament en català, i espais en castellà quan els protagonistes de la notícia empressin aquesta llengua, o quan las opinions i manifestacions arribades a la nostra redacció ho fossin en castellà— va anar derivant, amb la pràctica diària, cap a uns continguts redaccionals totalment en català, i molt esporàdicament en castellà quan el protagonista de la notícia demana que se li respecti la seva llengua.

Val a dir que l'acompliment d'aquests criteris que nosaltres consideràvem —i considerem— bàsics, ha estat el motiu pel qual **Regio 7**, avui, és Premsa Viva.

La lluita

Amb aquests criteris pel davant i

el projecte periodístic a les mans, vam començar a cercar els suports que fessin viable l'aventura. Teníem molt clar que una publicació d'aquelles característiques, adreçada a una població no massa acostumada a la lectura d'una premsa professional feta a casa —amb els tics de protagonisme mal entès que acostumen a lluir les forces vives de casa, etc.—, havia de comptar amb el més ampli suport possible del ventall ideològic que es donava en aquella població, i que aquest suport havia de garantir que el producte que s'anava a llançar al mercat no es desviaria dels propòsits inicials (servei, progressista, democràtic, professional, català, etc.).

Enteníem que la malmesa independència que totes les publicacions voldrien pregonar i demostrar, en el nostre cas es podria donar si aconseguíem aplegar entorn del projecte representants de tots els sectors socials i ideològics de la població. En aquest sentit, vam fer una crida a totes les forces polítiques i socials de les tres comarques per tal que s'interessessin en el projecte de **Regio 7**.

Val a dir que no va ser fàcil. La resposta a la nostra crida va tenir tota mena de ressons: des de l'acollida més entusiasta i decidida, fins a la més freda desconfiança, tot passant per l'optimisme moderat del sí, però... Podríem explicar innombrables reunions, inacabables debats de defensa i atac de postures, ideologies i actituds que fins i tot van arri-

Regió 7, una aventura que algú va
qualificar d'impossible, és, ara per
ara, premsa viva... en català

bar al terreny personal. Podríem parlar de malfiances, sovint recargolades i desmesurades, que no feien cap altra cosa que demostrar interessos excessivament interessats en el control de la publicació. Podríem parlar de moltes d'altres situacions que a aquells qui hagin intentat tirar endavant i consolidar una publicació no els vindrien pas de nou. Però, en tot cas, preferim callar aquesta part de la història per allò de la primícia i l'oportunitat, si mai l'haguéssim d'explicar.

Sortosament, avui podem parlar de **Regio 7** com d'una publicació viva, amb dos anys llargs d'aprenentatge devers la consecució dels criteris que l'inspiren i que pregona.

L'arrencada

Després d'un any —gairabé tot un any— de negociacions, i de dos números de mostra pel que podria ser **Regio 7**, es va arribar a la conclusió que, si esperàvem gaire més a treure'l, el producte se'ns podria a les mans. Feia massa temps que se'n parlava i qui hagués volgut veure-ho clar havia tingut temps suficient per a convèncer-se de la viabilitat o no del producte. A mitjans novembre del 1978 es va prendre la decisió: sortim abans d'acabar l'any.

Havíem aconseguit formar en aquells moments una empresa editora —Edicions Intercomarcals S A—, que aplegava accionistes, amb una participació mínima de mil pessetes i màxima de deu mil, que representaven el més ampli ventall ideològic democràtic que es donava a les nostres comarques. La composició del Consell d'administració es repartia a parts iguals entre gent representant de l'esquerra nacionalista fins al centre-dreta, així com d'associacions de veïns, de centrals sindicals i independents de reconeguda vàlua personal en els ambients ciutadans, i hi havia demés, la presència, a parts iguals també, dels redactors. El capital inicial no passava poc ni gaire del milió i mig de pessetes.

Poca cosa era per tirar endavant un projecte que inicialment contem-

El funcionament de Regió 7 contempla unes estructures de coordinació entre els diferents departaments que permeten fer rutllar una plantilla de tretze persones i un nombrós grup de col.laboradors

plava una aparició periòdica de quatre cops a la setmana, i que amb molt de seny va sortir la meitat, dos cops per setmana.

L'embranchida

El 30 de desembre de 1978 sortia Regió 7 als carrers de la Setena Regió. L'aventura havia començat i els protagonistes, certament, havíem fet un espectacular cop de cap. El primer any de vida va exigir que a la professionalitat s'afegís també el voluntarisme. Si mai haguéssim de fer un quadre d'honor que recollís aquells qui hi han deixat hores i dies de son perquè Regió 7 acomplís la cita amb els seus lectors, ens faltaria pany de paret per encabir-los tots. El voluntarisme —guiat per una professionalitat fora de tot dubte— ha ajudat a fer que Regió 7 sigui Premsa Viva.

El 17 de gener de 1980 llançàvem al carrer una tercera edició setmanal del nostre periòdic. Des de llavors ens mantenim fidels a la cita de dimarts, dijous i dissabte amb els nostres lectors. De llavors ençà, però, Regió 7 ha crescut considerablement: cada dijous fem una distribució de quinze mil exemplars gratuïts del suplement Regió 7 Cap de Setmana (vint pàgines, dues tintes, agenda completíssima dels

actes del cap de setmana a la Setena Regió, comentaris musicals-discotequers, crítica de cinema i televisió, entreteniments, participació, pàgina infantil...), que surt des de mitjan octubre del 1980.

Des del primer dissabte de febrer del 1981, apareix mensualment Regió 7 Esportiu, gratis per als subscriptors del periòdic i a cinc duros preu de venda al quiosc. Té vint-i-vuit pàgines, a dues tintes, que recullen tota aquella informació esportiva que el periòdic normal no pot recollir per problemes d'espai (entrevistes amb els jugadors, entrenadors, clubs, etc.), a més de dedicar especial atenció a la promoció d'aquells esports o entitats que no arrossequen masses de seguidors, però que aconsegueixen perfectament el seu paper en el món esportiu i associatiu de les nostres comarques.

Regió 7 té un promig de dos suplementos monogràfics mensuals, dedicats a recollir, bé aspectes de les tradicions, festes majors, etc. dels pobles de les nostres comarques, bé temes d'ampli interès (seguretat, fires, etc.) que, evidentment, aconsegueixen una triple finalitat: divulgació, promoció i publicitat. Un cas a part i que cal esmentar és el dels dos suplementos-resum

de l'any, amb prop d'un centenar de pàgines que recullen allò més noticable que s'ha esdevingut el darrer any, a més d'un complet índex de matèries, articles, reportatges, etc. publicats per Regió 7 i de possible interès per a la seva consulta especialitzada.

Tot això i molt més, difícil d'explicar perquè entra en el terreny de les vivències personals, és Regió 7. El nostre funcionament contempla unes estructures de coordinació entre els diferents departaments de la casa —recepció, administració, publicitat, redacció, laboratori, tallers de fotocomposició i muntatge, distribució—, que ens permeten fer rutllar una plantilla de tretze persones fixes i un nombrós grup de col.laboradors i corresponsals, d'una manera al màxim d'eficax que podem i que, encara, sovint, necessita el voluntarisme per tal que el producte es mantingui.

Regió 7 és, certament, una aventura que semblava impossible, però l'esforç de molta gent ha fet que la història, malgrat que sembli increïble, encara s'escriu en aquesta casa. Els detalls que s'amaguen darrera aquest entrellat solament són visibles des de dins. Us convidem que vingueu a parlarlos sobre el terreny. Us esperem! ●

Tot l'equip, ben conjuntat, de Regió 7

Gramma: después de los años heroicos

Eugenio Madueño

L

a revista GRAMA nació, como otras tantas en Catalunya, al amparo y al cobijo de la iglesia progresista catalana, fruto del esfuerzo de un

grupo de jóvenes esperanzados y de la voluntad de un sacerdote por reunirlos y animarlos. Eso ocurría en 1968, en plena euforia del movimiento juvenil, de los movimientos de jóvenes cristianos que aprendían a combinar su esperanza en Dios con su esperanza en el hombre, del desarrollo urbano-suburbial de Barcelona y de la organización

política de organismos clandestinos que empezaron a luchar contra el franquismo para reivindicar unas mejores condiciones de vida.

En enero de 1969 apareció su primer número. Santa Coloma tenía entonces 150.000 habitantes. Veinte años antes, sólo 15.281. En el primer editorial se expresó ya —y dentro de las posibilidades que otorgaba la Ley de Prensa de Fraga— lo que había de ser línea de conducta de la revista hasta hoy. "Una población que ha crecido tanto, y tan rápidamente; que cuenta ahora con tantos habitantes, necesita-

ba un órgano de encuentro y de toma de conciencia de ella misma. GRAMA nace con el deseo de prestar ese servicio." En la declaración de principios no se olvidaba a "todas aquellas personas que sufren y luchan por una sociedad más humana y más justa. De un modo especial pensamos en la ardiente e inquieta juventud, en cuya vitalidad GRAMA se reconoce y desea encontrarse."

Conseguidos los permisos legales necesarios, realizados todos los trucos que el legislador permitía, la revista pudo salir por fin a la venta en kioscos, iniciando así la singladura que habría de verse entorpecida no sólo por las restricciones legales sino por la permanencia económica. Fueron duros años de asentamiento, de ventas callejeras y de búsqueda pertinaz de suscriptores. Fueron años en los que hubo que recurrir a las amistades para que tendieran un cable monetario y a los amigos instalados para que allanaran los caminos que conducían al Ministerio de Información.

Santa Coloma reflejó, como cuerpo social, toda su acritud y rabia en las páginas de GRAMA. El enfrentamiento con el poder local fue una constante desde el primer número. Los expedientes administrativos empezaron a llegar.

En 1972, el Ministerio de Información nos exigió contar con un director periodista, que sustituyera al hasta entonces director, sin carnet, Jaume P. Sayrach.

La sede de Grama

De los secuestros, los procesamientos y las multas a las amenazas de muerte

Infringiendo la Ley

Se empezó a aplicar así, de forma literal, la Ley de Prensa, a la vez que se nos recordaba una y cien veces que la revista, al tratar temas de alcance general, infringía su objetivo registral que, por imperativo para que nos la legalizaran, tuvo que figurar como de "educación cívica y moral y religiosa de los ciudadanos".

La designación del periodista Humbert Roma como director no sólo no cambió la línea editorial de GRAMA, sino que la consolidó. Como se consolidaron las acciones enérgicas del poder contra la publicación. En enero de 1973 se nos comunicaba la incoación de un expediente por la publicación de un reportaje titulado "Informe sobre la delincuencia: Los delincuentes de guante blanco", el cual, dicho sea de paso, nos sirvió para conocer de lleno el querido y, a partir de aquí nunca más olvidado, artículo segundo de la Ley de Prensa.

Pero los problemas de GRAMA no se limitaron en aquella época a los estrictamente relacionados con la Ley de Prensa. En 1972 fue la empresa Construcciones Guitart SA quien se querelló contra el director, un redactor y la empresa editora —Parroquias de Santa Coloma— por la publicación de un reportaje en el que se denunciaba la estafa cometida contra los inquilinos del barrio de Les Oliveres. Una defensa jurídica ejemplar y la implicación del obispado de Barcelona en el juicio, al ser citado a declarar el arzobispo, pararon una acción judicial que nos podía haber costado dos millones de pesetas en concepto de indemnización.

La siempre pertinaz Dirección General de Prensa volvió a la carga en julio de 1973, esta vez incoándonos un lote de tres faltas en un mismo ejemplar: por la información sobre el asesinato del obrero de la Térmica del Besós, Manuel Fernández Márquez, vecino colomense; por dar cuenta del nuevo convenio de la construcción, y por publicar la biografía de Ernesto "Che" Guevara.

Las movilizaciones populares que siguieron al asesinato del obrero Manuel Fernández y la conflictiva situación que vivía el sector de la construcción (se pedía una mejora salarial y el derecho de huelga, reunión y asociación) pudieron ser los móviles políticos que influyeron en el silencio administrativo que rodeó aquel nuevo expediente contra GRAMA.

Un caso judicial singular

El episodio esperpéntico nos tocó vivirlo en 1974. El director, dos redactores y dos dibujantes de la revista fueron procesados después de haber publicado una información sobre las condiciones de seguridad de una fábrica de Badalona, en la que murió una trabajadora colomense, y por un reportaje sobre José San Julián, autor de un homicidio, en el cual pedíamos que no se aplicara la pena de muerte. Los dibujantes fueron procesados por haber publicado una serie de "acudits" en los que se ridiculizaba la actuación oficial de las autoridades. En el juicio, el mismo fiscal pidió la absolución y el caso se resolvió satisfactoriamente. Una presión posterior, sin embargo, dió lugar al esperpento al que aludíamos más arriba. El mismo fiscal recurrió la sentencia, alegando la falta de una coma en su ejemplar del Código Penal que, según explicó, hacía variar el sentido del artículo 556 del Código. El nuevo juicio volvió a propiciar una sentencia absolutoria. "El caso de la coma" fue, para el abogado Manuel Jiménez de Parga, "un caso único en los anales de la jurisprudencia española".

Las acciones legales contra nuestra revista no han cesado hasta hoy. Hace escasamente dos meses volvimos a ganar una querrela criminal interpuesta por el propietario de un bar en el que, según habíamos publicado, se realizaron timbas clandestinas. Pero donde mayor acopio de enemistad llegamos a hacer fue en el mismo epicentro del poder local: el Ayuntamiento.

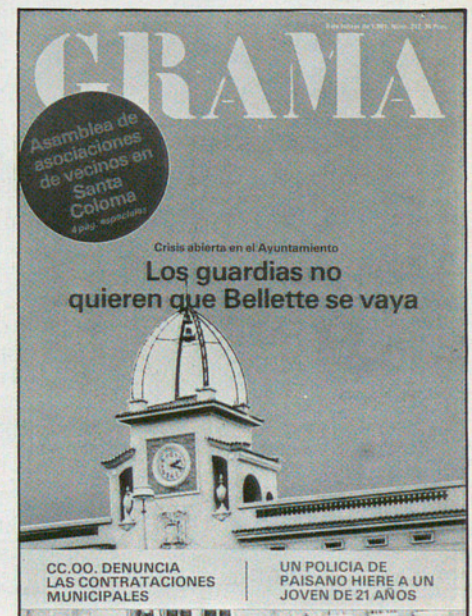
Nuestros últimos alcaldes franquistas deben parte de sus úlceras de estómago a la acción incansable de

Una singladura entorpecida por las restricciones legales y la falta de dinero

GRAMA. A cambio de denunciar la corrupción y la inoperancia tuvimos que aguantar amenazas de muerte (en forma de anónimos dejados en los buzones de varios redactores) y acciones judiciales y de presión que pudieron contenerse gracias al apoyo que la revista recibió siempre de la población colomense.

Es en ese apoyo y en esa identificación entre los movimientos sociales de la ciudad y el cuerpo de redacción de GRAMA donde se encuentra la explicación que justifica la larga presencia de la revista, de forma ininterrumpida, durante estos últimos doce años. Se ha publicado ya el análisis que permite valorar el efecto integrador que GRAMA ha realizado entre buena parte de la población colomense, emigrada en su noventa por ciento. Y el papel de la revista en la creación de unas señas de identidad propias en el pueblo de Santa Coloma que, al identificarse y hacer suyo el medio, ha hecho suya también la ciudad, el territorio el país.

Este grado de identificación con la revista ha permitido, por extensión, la aceptación de sus postulados ideológicos y, por consiguiente, ha permitido que GRAMA haya sido, durante los

Arrel / Experiències

Ante la aventura de convertir la revista en un periódico bimensual

últimos años de la Dictadura, un instrumento de concienciación de los problemas y una invitación constante a la participación en las luchas sociales y políticas, en los movimientos sociales y en las alternativas progresistas.

Dos años como semanario

Pero hay un crecimiento, una evolución de la revista, tan importante como el descrito e igualmente significativo y que se concreta en el esfuerzo y el trabajo realizados por quienes compusieron su cuerpo redaccional y administrativo. Decenas de jóvenes han pasado por la redacción y la administración de GRAMA. Unos, como redactores; otros, como voceadores; otros, como publicitarios; todos, como promotores. Hasta 1979 la revista no se convirtió en semanario y hasta esa fecha —coincidiendo con las primeras elecciones democráticas— todos los que habían hecho GRAMA habían realizado su tarea desinteresadamente, gratuitamente.

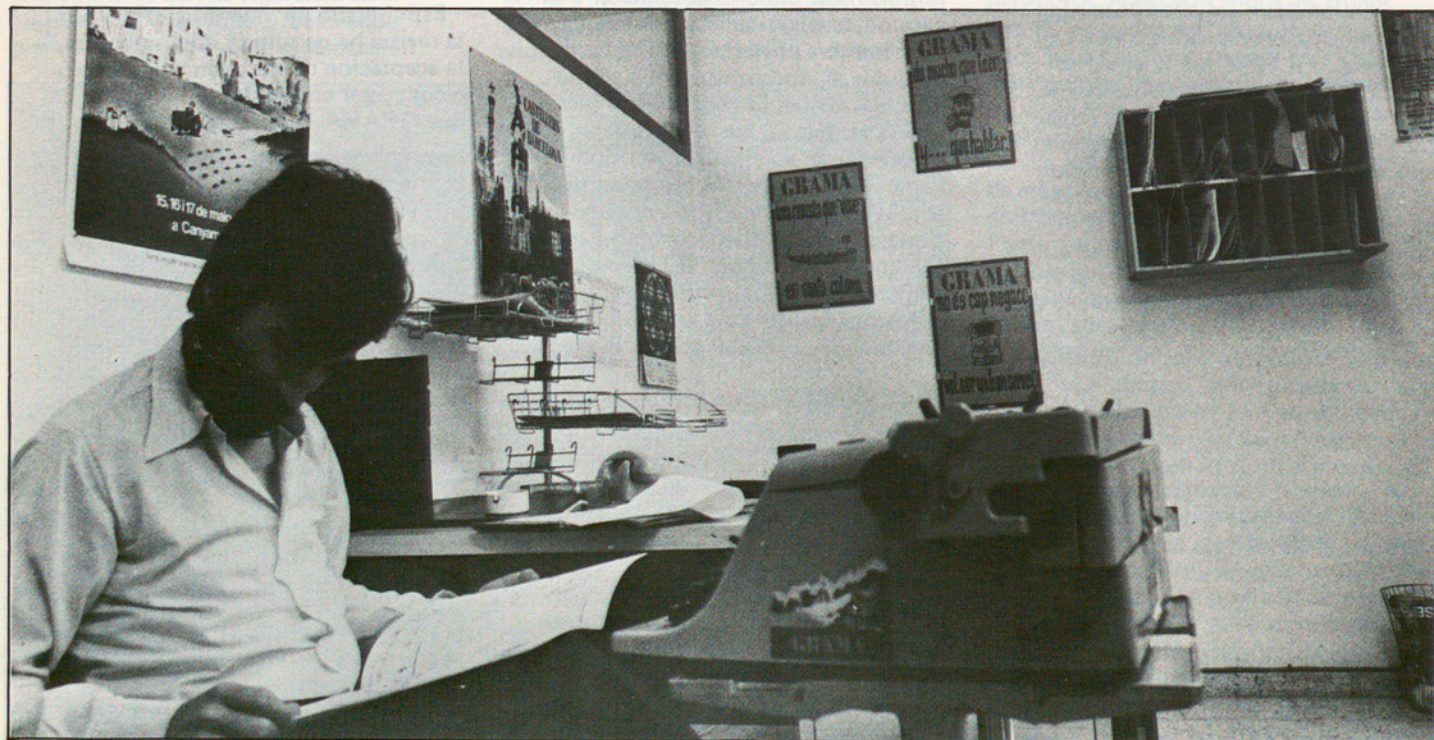
Las nuevas perspectivas, el cambio político, la nueva situación han generado otro sistema organizativo, asumido con buenas dosis de esfuerzo. La empresa editora ya no es las Parroquias de Santa Coloma (las cuales no dudaron en prestar sus locales y una cobertura legal que permitiera la legalización de la publicación), sino una sociedad limitada formada por los miembros del equipo que tuvieron capacidad jurídica para constituirla. Desde la aparición del semanario, los colaboradores cobran una retribución simbólica por sus trabajos y existe una plantilla mínima que asegura el funcionamiento administrativo y burocrático de la empresa. Las perspectivas de crecimiento y consolidación siguen siendo, como ocurre en casi todas las publicaciones, tan inciertas como inestables. Sin embargo, se ha demostrado que el producto sigue teniendo el suficiente interés como para seguir viviendo dignamente.

No quisiera ser pedante (aunque resulte difícil ser objetivo al escribir sobre algo que has ayudado a hacer

Desde la aparición del semanario, los colaboradores cobran una retribución simbólica por sus trabajos y hay una plantilla mínima que asegura el funcionamiento de la empresa

crecer), pero creo que el futuro de GRAMA está asegurado. En estos momentos el equipo que la pone cada semana en la calle intenta emular a sus colegas de Osona y del Bages y se va a lanzar a la aventura de convertir la revista en un periódico bisemanal. Existe la duda de que en unos momentos tan críticos (económica y socialmente hablando) la ampliación de la oferta pueda convertirse en un incremento de la demanda, aunque a pesar de ello la decisión está ya tomada.

Los de GRAMA —como otros han hecho en otras comarcas— estamos dispuestos a aplicar la máxima de "renovarse o morir". Creemos que sólo así, forzando la imaginación y la oferta, podremos seguir adelante en el empeño de conseguir un medio informativo local sólido y consolidado. Entre otras cosas, que ahora ya no son exclusivamente heroicas, ni sentimentales, ni patrióticas, nos estamos jugando nuestro pan de cada día. Porque ése ha sido el salto real, definitivo, de GRAMA en los últimos años. ●

Gramma no es ningún negocio y quiere ser un buen servicio

Dos anys d'exposició de premsa catalana

Josep Maria Figueres

Quan, el febrer del 1979, inauguràvem l'exposició de Premsa Catalana Actual al Palau de la Virreina de Barcelona, a l'hora dels parlaments, indicàrem que el sentit d'aquesta mostra exhaustiva, al seu moment, sobre les publicacions catalanes era doble: fer reflexionar públicament sobre la difícil situació aleshores, i encara, de les nostres capçaleres, i també ser una eina visual de contemplació didàctica i curiosa de les diverses revistes —i dos diaris— en la nostra llengua.

L'objectiu s'ha assolit, per la conjuminació dels esforços mancomunats de Xarxa Cultural, Omnium Cultural i l'Obra Cultural de la "Caixa". Es va fer un itinerari i l'exposició ha visitat més de cinquanta ciutats del Principat en un any, gràcies a haver fet la mostra doble. Posteriorment, i també per la tenacitat de Xarxa Cultural, ha visitat unes altres vint-i-cinc ciutats, essent tres els circuits a disposició de totes les entitats locals interessades. També cal considerar la incorporació de l'exposició a la Mostra de Cultura Catalana de Perpinyà i la possibilitat que visiti altres ciutats dels Països Catalans, o de més enllà, essent un bon punt de mira de la nostra realitat pel que fa a la projecció exterior de la nostra cultura.

D'altra banda, l'exposició ha estat un encoratjament a la realització d'actes amb sabor local. Vet aquí el cas de Reus (novembre-desembre del 1979) amb diverses conferències, o de

Sabadell (setembre del 1979) amb una exposició "50 anys de premsa sabadellenca", o la recent exposició (març del 1981) a Castellar del Vallès amb motiu del naixement de "4 fulls".

La nostra geografia, d'Andorra a Tarragona i de Figueres a Valls, ha estat trepitjada en tots sentits. Ciutats grans —Figueres, Girona, Tarragona, Manre-

sa, Lleida— o petites, s'han convertit en escenari de la situació de la nostra premsa de la millor manera que es pot fer: contemplant-la. I a les conferències dictades als llocs que han organitzat actes —Mataró, Granollers, Valls, Igualada. . . —, durant el col·loqui, els mateixos temes, els temes constants de la història de la premsa de postguerra que són un repte per al futur.

Arrel / Experiències

1.979: una exposició itinerant que recorre més de cinquanta ciutats

Catàlegs de premsa comarcal

Com a fruits tangibles cal constatar l'edició de dos catàlegs-inventari que s'han enviat als mitjans tècnics, a les biblioteques, als estudiosos, etc., i que han servit per a realitzar diversos treballs d'anàlisi de la nostra realitat pel que fa als mitjans de comunicació impresos. També l'ajuda, com a activitat complementària, a nivell acadèmic: aquest mateix Sant Jordi, el col·legi del Maristes de Barcelona, té la mostra a la seva sala d'exposicions i cal esperar que els seus alumnes puguin veure de prop una realitat que és absent dels punts de venda, majoritàriament en altres llengües.

En plantejar l'exposició de premsa volíem fer-la exhaustiva. Ja el 1975 publicàrem un article a "Oriflama" (gener) fent un breu catàleg de les publicacions d'aleshores. En qüestió de dies s'aplegaren quaranta revistes; amb motiu de l'Exposició de Premsa Catalana Actual (EPCA) i durant mesos d'organització se n'han comptabilitzat sobre les quatre-centes. Aquest cens, fóra bo d'instrumentalitzar-lo tot atorgant un caràcter anyal a la seva edició. No cal afegir que la utilitat d'aquest cens, ben ordenat temàticament i geogràficament, tindrà unes influències decisives en el terreny de l'estudi i de la investigació, i, naturalment, en el camp més prosaic de la publicitat, la

Cal que neixin noves plataformes i que un ens de difusió de la premsa catalana elabori noves facetes

propaganda, etc. La continuació de l'EPCA no vol dir tan sols que continuï anant allà on la demanin, sinó que pugui estimular d'altres accions divulgatives de la nostra premsa: una sèrie de llibres sobre problemàtica, història, assaig, etc. de la nostra premsa, la creació d'aquells òrgans de comunicació que no existeixen...

Gairabé de manera simultània tingueren la idea d'agafar allò de més gràfic de la nostra premsa i convertir-ho en exposició, és a dir, els acudits, les il·lustracions... Posteriorment, i per encàrrec de la campanya Avui 2000, la idea ha cristal·litzat i una nova exposició; "Història i Humor Gràfic", travessa les nostres contrades amb la mateixa intenció. Ha estat feta en col·laboració amb en Lluís Solà i Dachs i la seva eficàcia és també indubtable com a marc de referència de la premsa, per al coneixement de la nostra història immediata, d'una manera superficial, tangencial, però molt eficaç per a persones poc formades, amb immensa repercussió en el camp de l'ensenyament.

Per a situar altra volta d'actualitat la nostra premsa, ultra les notícies que ara, afortunadament, no són d'ella mateixa —multes, suspensions...—, cal que neixin noves plataformes i que un ens de difusió de la premsa catalana elabori noves facetes: un audiovisual sobre com es fa un diari, o retrospectiu de la nostra premsa, destinat a escoles i centres d'ensenyament, una col·lecció de monografies de recerca, una actualització rigorosa del cens històric de la nostra premsa encetat per Givanel, Miquel i Vergés, Bertran i Pijoan, Torrent, Tassis... etc. Amb iniciatives d'aquest tipus, així com amb la creació d'una gran hemeroteca nacional que disposi de totes les publicacions editades en català arreu del món, com l'Institut Municipal d'Història fa per a Barcelona, aconseguirem sens dubte de mantenir d'actualitat la premsa catalana per tal que, a més d'informar i opinar, pugui ajudar a catalanitzar la societat actual, un dels objectius secundaris de la premsa, però tanmateix essencial. ●

El Congrés de la Premsa Comarcal

Josep Maria Huertas

L'any 1969, Omnium Cultural va organitzar, mitjançant Jordi Martí i Rafael Pradas, una exposició de premsa comarcal que va donar lloc a unes trobades, fins i tot amb companys del País Valencià, on s'analitzà la problemàtica que patien les publicacions que intentaven donar una idea de país normal enmig de l'habitual clima anormal del franquisme ambiental.

Dos anys més tard, i ja per iniciativa de les mateixes publicacions, tingueren lloc unes jornades al Casal Joan XXIII de Parets de Vallès amb la sana intenció de crear uns serveis comuns que beneficiessin la premsa comarcal. Hi assistiren "Oriflama", ja difunta, i publicacions avui veteranes com "Presència", "Tothom", "El Maresme", "Recull", "Canigó", "Grama" —ja aleshores es tenia present que l'esperit català d'una publicació no es resolía només amb l'idioma i es respectava, naturalment, que fossin escrites en la llengua que era majoritària al lloc on sortien—, etcètera.

La iniciativa era bonica i necessària, però mancada de possibilitats reals, perquè calia algú i un lloc on poder fer residir aquells serveis comuns que tots intuïem que eren importants.

Altres vegades, la premsa comarcal ha estat objecte d'estudis i d'iniciatives, d'exposicions i d'intents d'aconseguir el que aquells pocs pioners, entre els quals hi havia el qui aquestes ratlles signa, s'havien proposat. L'exposició itinerant de Xarxa i l'existència

d'un historiador-divulgador com a notari i investigador d'aquesta premsa, el periodista Jaume Guillamet, han estat dues de les fites més interessants que hem tingut present en l'elaboració del Congrés que se celebrarà, o s'ha celebrat, aquest mes de maig, temps de verb a emprar segons quan llegiu aquestes ratlles.

La gènesi d'una idea

Per l'octubre de 1980, l'Ernest Udina, cap del Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona, plantejà la conveniència de celebrar un congrés de la premsa comarcal. El president de la

Diputació, Francesc Martí, va abonar la idea, i vàrem posar fil a l'agulla.

No es tractava de fer un congrés pel simple fet de celebrar-lo i poder sumar un congrés més a la llista de congressos celebrats els darrers temps al nostre país. Calia que aquest congrés tingués "fills" tot seguit.

Coincidírem en el temps i en l'espai amb una altra iniciativa semblant per part dels Serveis de Cultura Popular, que pensaven en la necessitat d'associar-se que tenia la premsa comarcal. Davant les dues iniciatives, vàrem unificar esforços, i la idea de crear

Arrel / Diputació

La premsa comarcal ha estat objecte d'estudis, d'iniciatives i de diversos intents d'anali-tzar-ne la problemàtica comuna en mig del clima anormal del franquisme

la dita associació es bellugà conjunta-ment amb la de muntar uns serveis tèc-nics d'ajut a la premsa comarcal.

Serien —l'associació i els serveis— els "fills" que el Congrés reclamava per no considerar-se eixorc, estèril, una mica inútil.

Després de consultar les publica-cions, es va constituir un Comitè Orga-nitzador, que ha preparat el Congrés a tots els nivells: ponències, comunica-cions, exposició, cens, xerrades, jorna-des posteriors. . . Molta teca que pala-sa ambició en la idea. Però potser era ja hora de posar fil a l'agulla per bro-dar un tapís, i no un mocador.

Ponències i comunicacions

Un cop decidit que el Congrés tin-dria lloc fora de Barcelona per motius simbòlicament comarcals, es cercà un indret adequat i es va trobar la Casa de Colònies de Canyamars, a la comarca del Maresme.

Es dissenyaren les ponències so-bre la base dels problemes que preocu-pen els qui fan les revistes i butlletins d'arreu de Catalunya. Cinc temes foren triats: el marc jurídic i legal de la premsa comarcal; l'organització, a tots els nivells administratius, que permet que una publicació visqui; la qüestió redaccional, que inclou temes com la pressió de les "forces vives" sobre una revista o la problemàtica de la llengua en què s'escriu; el problema específic de la premsa no professionalitzada, de caire generalment no setmanal; i com havia d'ésser l'associació de la premsa comarcal.

Les comunicacions, es demana-ren en uns casos i, en altres, foren en-carregades a experts en la matèria. Les ponències i les comunicacions s'edi-taran per a coneixement de tots els participants al Congrés i, en general, dels interessats en la premsa comarcal.

Els participants al Congrés han estat, en funció del reglament que el Comitè va elaborar de cara al Congrés, totes aquelles publicacions no diàries amb vocació d'informació comarcal

El Congrés de Canyamars, un intent de coordinar esforços i d'evitar l'atomització

que s'editen a Catalunya. I aquí en-trem, per aquest camí, en el difícil cens de la premsa comarcal.

Com s'ha fet un cens

No hi ha cap cens de la premsa comarcal. Iniciatives valuoses com les

de Xarxa, Jaume Guillamet, o altres menys conegudes com les del Grup d'Iniciatives i Estudis Comarcals o la Caixa de Barcelona, no s'han traduït en una realitat que es fa indispensable: que algú conservi les publicacions que surten arreu de Catalunya, com es

**Congrés
de la Premsa Comarcal
de Catalunya**

**15, 16 i 17 de maig 1981
a Canyamars**

Amb el patrocini de la Diputació de Barcelona

Cap a un cens de la premsa comarcal

fa amb les barcelonines a l'Hemeroteca o Arxiu Històric de la Ciutat, en allò que hauria de ser l'Hemeroteca de Catalunya.

Amb l'ajut de les entitats esmentades i d'elaboració pròpia i paciència franciscana, qui signa aquestes ratlles ha aconseguit elaborar un cens que cal datar el 31 de març d'enguany i que, per tant, està ja desferrat degut a la mobilitat extrema de la premsa comarcal. Cens del qual es dona notícia en altre lloc d'aquesta revista i que hauria estat impossible sense l'ajut valuós de tots els membres —periodistes, administratius, documentalistes— del Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona.

També algunes publicacions han ajudat a aconseguir el cens de publicacions de la seva comarca, en particular aquelles compromeses amb el Comitè Organitzador pel fet de ser-ne membres. S'enviava una fitxa a tota publicació que sabíem que existia. S'insistia dues vegades més i, si no contestava, era consultada telefònicament. D'aquesta manera, ara disposem d'unes

dades que han d'ésser valuoses per als estudiosos de la comunicació al nostre país.

Censura i premsa comarcal

Crec que va ser l'Enric Tomàs, del "Tothom" de Vilafranca, qui va tenir l'encertada idea de triar el tema de la censura i la premsa comarcal per a l'exposició que acompanya el Congrés, en el marc de la Biblioteca de Catalunya.

La realització de l'exposició, tot sovint difícil per la manca de materials o per les peripècies que calia fer per aconseguir-los, ha estat un altre pas lent i d'estil "part laboriós", que ha dut a terme el periodista Joan Busquet.

Alguns materials que s'exposaran són absolutament primerencs perquè, o no es coneixien o els coneixien només els qui van patir-los en la seva carn. En definitiva, l'esperit de l'exposició arrenca de la que va tenir lloc fa tres anys i escaig en el marc del Congrés de Periodistes Catalans.

Després del Congrés s'ha previst celebrar unes jornades

També sobre el tema, Joan Busquet ha escrit un article en aquest mateix número d'"Arrel".

Jornades posteriors

Quan vam adonar-nos de la quantitat de publicacions de tot tipus que es produïen a les diferents contrades catalanes, va caldre prendre una determinació: el Congrés s'adreçava, en una primera instància, a les publicacions d'informació general.

Tanmateix, sabia greu deixar-ne fora tantes d'altres que existeixen, i es va decidir, per part del Comitè Organitzador, no tancar el Congrés i anunciar, per aquest mateix any, la celebració de jornades especialitzades. Per exemple, i sense que estiguin del tot dissenyades:

—Publicacions culturals ("Faig" de Manresa, "Carrer del Arbres" de Badalona, "Quaderns" de Sabadell, "La Tortuga" de Caldes...)

—Publicacions de barris (incloent-hi les de Barcelona a més de les que surten arreu, com "Xivarri" de Manresa, "La Vinya del Puntaire" de Sant Feliu de Llobregat, etc.)

—Butlletins municipal d'informació, nascuts al caliu dels nous ajuntaments democràtics en la seva immensa majoria.

—Problemàtica del corresponsal.

No s'ha previst encara com podran celebrar-se aquestes jornades, però hi ha la voluntat decidida de fer-les, per tal que el Congrés sigui com més ample possible i perquè els Serveis Tècnics d'Ajut a la Premsa Comarcal, que crea la Diputació de Barcelona, puguin arribar al màxim de publicacions.

Si totes aquestes fites s'aconsegueixen, podrà donar-se per molt ben emprat el temps esmerçat en la realització d'aquest congrés, que s'haurà gestat en vuit mesos quan obri les portes de Canyamars a tots els esforços de la causa de la premsa comarcal. ●

El Servei de Premsa

Ernest Udina

vançant-se ja a aquesta formulació, el President de la Diputació de Barcelona, Francesc Martí,

pronunciava aquestes paraules el dia de la seva elecció com a President, 2 de maig de 1980, davant el ple de la Corporació: "Comencem ara una altra etapa, la que esperem que sigui pràcticament la darrera de les Diputacions. Aquestes representen un dels símbols més clars de l'estructuració provincialista del nostre territori com a imposició d'una visió centralista de l'Estat. Reuneixen, per altre costat, una sèrie de serveis d'incidència molt directa sobre els ciutadans i unes possibilitats d'inversió que contribueixin a pal·liar desequilibris entre municipis i entre comarques. El volum d'aquesta Corporació fa imprescindible una gestió acurada i planificada, a la vegada que transparent i democràtica. La gran xacra de les Diputacions ha acostumat a ésser la manca d'una política de realitzacions a les comarques amb criteris objectius i prioritaris ben definits. Normalment s'ha emprat el clientelisme i el repartiment benèfic al voltant dels nuclis de poder local i no s'ha pensat en termes d'estímul a les mancomunitats de municipis ni en cap política que pugui formar el nucli d'un primer poder comarcal. Al contrari, la falta de criteris en l'ajut als municipis comportà fins i tot elements de competència i insolidaritat entre ells mateixos. És per això que, fins a la data, Diputacions i poder comarcal han estat antitètics, i la supervivència de les primeres genera unes relacions que dificulten el segon".

La Llei del Parlament de Catalunya de 10 de desembre de 1980 estableix la transformació de les Diputacions en un triple sentit: enfortiment de la vida municipal, institucionalització administrativa de les comarques, i establiment d'entitats supracomarcales que s'adaptin millor que les províncies a les necessitats de la societat catalana actual. En la dita Llei, les paraules "territorial", "local", "municipal", "comarcal", apareixen nomenades més de trenta vegades, i es dona als futurs Consells Territorials, substituïts de les Diputacions, la següent definició: "Els Consells Territorials són Corporacions Públiques de naturalesa local integrades per representants de cadascuna de les comarques establertes en la divisió territorial de Catalunya, aprovada per decret del Consell Executiu de la Generalitat del 27 d'agost de 1936."

Vet-aquí tot un programa que, en el seu primer any, la nova Diputació de Barcelona —prenent el relleu d'una etapa de més de dos anys i mig en la qual assegurà sobretot la infraestructura indispensable per a posar els fonaments administratius de la Generalitat sota la Presidència de Josep Tarradellas— ha aconseguit amb nombroses realitzacions, amb la consciència que si en tot Estat democràtic apareix com un pilar indispensable l'acció dels organismes

intermedis entre Estat, poder polític, i Ajuntament, poder local, a Catalunya aquest pilar ha d'ésser un organisme intercomarcal, mitjancer entre la Generalitat i els municipis, l'associació dels quals forma la comarca.

1. La tasca informativa

Un repàs global a la tasca informativa del Servei de Premsa de la Diputació presenta a bastament l'índex de les realitzacions en la línia descentralitzadora municipal i comarcal que ha dut a terme la Diputació de Barcelona sota la Presidència, des del 2 de maig de 1980, de Francesc Martí (PSC), Vicepresidència de Jordi Conill (PSUC), i diversos diputats presidents de Comissions o grans àrees de servei, que, junt amb altres diputats, formen una Comissió de Govern d'una dotzena de diputats en la qual són representats tots els partits de la Diputació (PSC, CiU, PSUC, CC-UCD).

El Servei de Premsa de la Diputació, o Gabinet de Mitjans de Comunicació Social, té com a tasca essencial, dependent directament de la Presidència de la Corporació, la tasca informativa, no concebuda com a propaganda, que d'altra banda seria inútil, sinó com un servei als mitjans informatius per tal com és a través d'aquests mitjans de comunicació social que el ciutadà pot ésser informat de la marxa i de les activitats de les institucions democràtiques representatives escollides i pagades pel mateix ciutadà. No es tracta, per tant, de concebre els Serveis de Premsa o Gabinet d'Informació de les institucions democràtiques com una simple corretja de transmissió de notícies, sinó com uns departaments

"Al servei dels municipis i les comarques" és el lema de la Diputació. També, per tant, el Servei de Premsa organitza en aquest sentit les seves tasques

Les Diputacions han de fomentar el poder comarcal a través del suport als municipis

d'elaboració d'una política de comunicació, que en el cas del Servei de Premsa de la Diputació s'articula en tres eixos: la tasca informativa; la tasca d'ajut i suport a municipis i comarques en el camp de la comunicació i la tasca professional en l'ample món de la comunicació sota el principi que no pot haver-hi cap política informativa ni de comunicació sense recerca i col·laboració.

Del 2 de maig de 1980 al 2 de maig de 1981, la tasca estadística, des del punt de vista informatiu, del Servei de Premsa de la Diputació s'ha xifrat en més de mil comunicats enviats als mitjans informatius sobre marxa i activitats de la Diputació i en tota una sèrie de contactes amb aquests mitjans que s'han traduït, en el cas de les publicacions diàries de Barcelona, en 2.850 informacions a la premsa.

Per àrees, encapçalen el nombre d'informacions, amb prop de

450, les activitats vàries del President de la Diputació, seguida, aquesta informació, pels tres temes literàriament descrits com les tres "revolucions" de la Diputació en el seu primer any: "revolució psiquiàtrica" de gratuïtat en l'assistència i obertura de centres de dia i consultes externes; "revolució cultural" d'instrumentar totes les competències culturals de la Diputació al servei dels municipis a través dels Serveis Tècnics de Cultura; "revolució comarcal", encara en la primera fase d'estudi, d'absoluta descentralització econòmica i administrativa de la Diputació devers l'ajut als municipis i comarques. Segueixen diverses informacions sobre l'activitat d'Obres Públiques, des de carreteres fins a replantejaments de parcs naturals i creació d'escoles de la natura, sobre Medi Ambient i Agricultura. En totes aquestes activitats, la concertació amb els municipis respectius ha estat el principal criteri de descentralització.

Per temes concrets, la reforma

administrativa i els ajuts de la Diputació de Barcelona a la Generalitat encapçalen les informacions aparegudes als mitjans de comunicació (480 informacions). Aquest simple barem ja demostra com els dos objectius, que, junt amb l'objectiu més a la llarga de convertir la Diputació en un òrgan prioritàriament de suport a municipis i comarques, el President Martí fixà a l'inici del seu mandat, s'han acomplert: la reforma administrativa com a instrument de la nova política municipal-comarcal, i el suport econòmic a la Generalitat, incrementat en un 30% fins a dos mil cinc-cents milions de ptes. per a 1981, com a voluntat considerada "honor" per part de la històrica institució de la Diputació de Barcelona, la que proporcionalment ajuda més a la Generalitat de les Diputacions de Catalunya, i que vol ésser transferida a la Generalitat i esdevenir Consell Territorial, amb l'exclusiva competència de suport municipal i comarcal.

La Comissió de Govern de la Diputació. Tots els partits hi són representats.

Arrel / Diputació

Més de 3.000 informacions aparegudes a la premsa durant un any sobre la Diputació de Barcelona

La Reforma Administrativa i les seves vesants, el tema més tractat pels mitjans de comunicació

Els temes concrets més tractats per la premsa durant el darrer any sobre la Diputació de Barcelona són el Centre de Toxicomanies (amb més de 150 informacions), les consultes externes i centres de dia psiquiàtrics (també amb més de 150 informacions), i, amb més de 100 informacions cada tema, la creació del Gabinet d'Estudis Comarcals, els ajuts de la Diputació a l'Institut d'Estudis Catalans, els decrets del President Pujol sobre les Diputacions, els premis culturals de la Diputació, l'Escola de la Natura del Montseny, les activitats dels Mossos d'Esquadra, la nova carretera del Pla d'Anyella, les reformes a la Clínica Mental de Santa Coloma, la planta transformadora d'escombraries del Penedès, les activitats de la Diputació amb les cases regionals i les penyes flamenques andaluses, les dificultats financeres de la Diputació, diverses activitats de l'Institut del Teatre, i accions en el món de la comunicació del Servei de Premsa (congrés de la premsa comarcal, suport a ràdios municipals, reunions de gabinets d'informació, etc.). D'aquest resum estadístic, que en gran majoria conté activitats i realitzacions noves de la Diputació engegades en el termini d'un sol any, es desprèn la immensa activitat descentralitzadora realitzada

per la Diputació de Barcelona devers el servei concret als municipis i a les comarques, indicadora d'una voluntat política que, alhora que prepara la Diputació per esdevenir Consell Territorial, també prepara diversos serveis de la Diputació per ésser traspassats a la Generalitat en un estat de funcionament econòmic i administratiu agilitzat i desburocratitzat. Desposseir la Diputació d'un caràcter mastodòntic, llunyà del ciutadà, per passar a ésser una organització de serveis concrets d'ajut a municipis i comarques, ha estat i continuarà essent el criteri prioritari, per tal com ni la democràcia ni l'autonomia no podran consolidar-se a Catalunya sense un ple funcionament administratiu i social de les entitats supra-municipals i intercomarcals que han d'ésser els futurs Consells Territorials.

En aquest marc, la línia informativa del Servei de Premsa de la Diputació es dirigeix no solament als mitjans d'informació de Barcelona ciutat, sinó ben regularment als mitjans d'informació local i comarcal de tota la circumscripció de Barcelona.

2. La tasca municipal-comarcal

A més de la prioritària tasca informativa, el Servei de Premsa o

Gabinet de Mitjans de comunicació social elabora la política informativa i global de comunicació de la institució Diputació de Barcelona. En la línia de la reconversió i descentralització dels serveis de la Diputació envers l'ajut directe a municipis i comarques, el Servei de Premsa ha endegat uns serveis propis que, entre altres més ocasionals, es concreten en tres línies fonamentals d'acció:

a) Suport informatiu i assessorament de comunicació als Ajuntaments de la circumscripció de Barcelona: hi ha hagut ja, al llarg del primer any de la nova Diputació, tota una sèrie de contactes amb Ajuntaments per tal de facilitar, a través de la infraestructura del Servei de Premsa de la Diputació, la informació important dels Ajuntaments devers els mitjans de comunicació de Barcelona; alhora, especialment per als petits municipis, s'està iniciant un assessorament i un ajut concrets en matèria d'informació, butlletins municipals, tramesa informativa sobre pressupostos i activitats de la Diputació que interessin els Ajuntaments, etc.

b) Suport a la premsa comarcal i local com a expressió que és de la necessitat informativa i global de comunicació a les comarques, onze a la circumscripció

Francesc Martí, president de la Diputació

DIPUTACIÓ
DE
BARCELONA

PROJECTE
DE
REFORMA ADMINISTRATIVA

Juliol Agost Setembre 1980.

Volum V

Prioritat als ajuts a la premsa comarcal i a les ràdios municipals

de Barcelona: és en aquest sentit, i per l'atenció prioritària que els futurs Consells Territorials han de tenir envers tota expressió cultural de les comarques, que el Servei de Premsa de la Diputació convocà el mes d'octubre algunes revistes d'informació local i comarcal de les comarques barcelonines, d'on va brollar la proposta de realització d'un Congrés de la Premsa Comarcal, al qual un secretariat format per les mateixes publicacions ha convocat tota la premsa de Catalunya.

És intenció del Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona proposar al Congrés, junt amb altres Diputacions que s'hi han interessat, la creació en el marc dels respectius Serveis de Premsa de les Diputacions, d'uns Serveis Tècnics de la Premsa Comarcal, que potenciarien des de la infraestructura d'abaratiment de costos fins a les col·laboracions en la premsa comarcal de diverses personalitats només centrades en els mitjans informatius de la ciutat. Per la importància que el President de la Diputació dona al Congrés de Premsa Comarcal, que se celebra del 15 al 17 de maig, el primer número de la revista "Arrel" surt monogràficament dedicat —excepte en

el cas d'aquest treball sobre la Diputació de Barcelona i el Servei de Premsa— a aquesta realitat viva del nostre país, la premsa comarcal.

c) Suport a les ràdios municipals i comarcals, com a expressió també de la necessitat informativa i cultural a les nostres comarques: En aquest sentit, el Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona ha establert lligams permanents amb l'òrgan permanent o coordinadora de les ràdios municipals i comarcals. S'ha concretat, en un primer moment, la col·laboració en l'oferiment de les dependències del Servei de Premsa i l'aprofitament de la seva infraestructura per a tot el que els calgui, i, junt amb els Serveis Tècnics de Cultura de la Diputació, també s'ofereix la plena col·laboració per a la realització de programes per a les ràdios municipals i comarcals a través del Centre de Programes, creat pels dits Serveis Tècnics de Cultura, en la línia d'instrumentar les competències culturals de la Diputació al servei dels municipis.

3. La tasca professional

L'activitat informativa i l'activitat

Treball professional vers la creació de l'Institut Català de la Informació

municipal-comarcal en el món de la comunicació, que realitza el Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona, es completen amb l'activitat professional, que conté dos aspectes essencials:

a) Partint del fet que els Gabinetes de Mitjans de Comunicació Social de les nostres institucions democràtiques han de tenir, legalment en l'Administració i de fet en la consideració dels grups polítics, una professionalitat inequívoca, sense confusió amb el que és estrictament el domini de la publicitat i de les relacions públiques, el Servei de Premsa de la Diputació participà des de l'inici, a partir del mes de juliol de 1980, en les Trobades de Gabinetes d'Informació o Mitjans de Comunicació Social dels Ajuntaments de Catalunya, amb els quals està treballant per a la consolidació de les tasques que es continuen després de les dues primeres Trobades, que insistiren especialment en la necessitat de conscienciar els polítics sobre la indispensabilitat de la informació de cara al ciutadà, en la professionalitat periodística dels membres dels Gabinetes d'Informació i en la necessitat de l'associació d'aquests membres.

Jordi Conill, vicepresident de la Diputació

Arrel / Diputació

Divulgar el fons documental a través de publicacions monotemàtiques de selecció d'informacions

D'altra banda, el Servei de Premsa de la Diputació convocà, el mes d'octubre, la I Trobada de membres de Gabinet d'Informació d'institucions, partits i entitats públiques de Catalunya, en la qual es va definir, amb participació de prop de trenta Gabinet, la funció d'"agència sectorial d'informació" que tenen aquests Gabinet, els quals, per tant, han d'ésser considerats com a "mitjans de comunicació". En una propera II Trobada, es completarà aquesta definició, i les funcions, dels Gabinet d'Informació, i es podrà anar cap a la constitució de l'Associació Catalana de Gabinet d'Informació (de

la qual ja hi ha un projecte d'estatuts i règim interior) que podrà ser plenament compatible amb l'Associació Catalana de Gabinet d'Informació de l'Administració Local de Catalunya, que té una problemàtica i un camp més específics.

En tot cas, tant la iniciativa dels Ajuntaments com la d'institucions-partits-entitats mostren la necessitat, secundàriament corporativa i prioritàriament operativa, de l'associació i de la definició del paper que els Gabinet d'Informació han de jugar en una societat que vol la relació

de les Institucions democràtiques amb els ciutadans.

b) Partint del fet clar que sense recerca no pot haver-hi cap política de comunicació i que a Catalunya aquest camp encara està en gran part per explorar, el Servei de Premsa de la Diputació, conscient de la importància de les institucions en el món de la comunicació, ha emprès una sèrie de contactes i d'iniciatives, els primers amb la Direcció General de Mitjans de Comunicació de la Generalitat, amb la Facultat de Ciències de la Informació de la Universitat Autònoma i amb l'Associació de la Premsa de Barcelona.

La Torre de la Creu, a Sant Joan Despí, alberga un Centre de Dia psiquiàtric de la Diputació

D'aquests contactes ha sortit la conclusió de la necessitat d'aplegar esforços devers la recerca en el món de la comunicació, en el marc de poder constituir, segons les conclusions del Primer Congrés de Periodistes de Catalunya del 1978, l'Institut Català de la Informació, amb el suport de les institucions democràtiques de Catalunya. Lluís Bassets i Josep Maria Huertas, membres del secretariat del dit Congrés, estan treballant aquest aspecte, fonamental per al món de la comunicació a Catalunya.

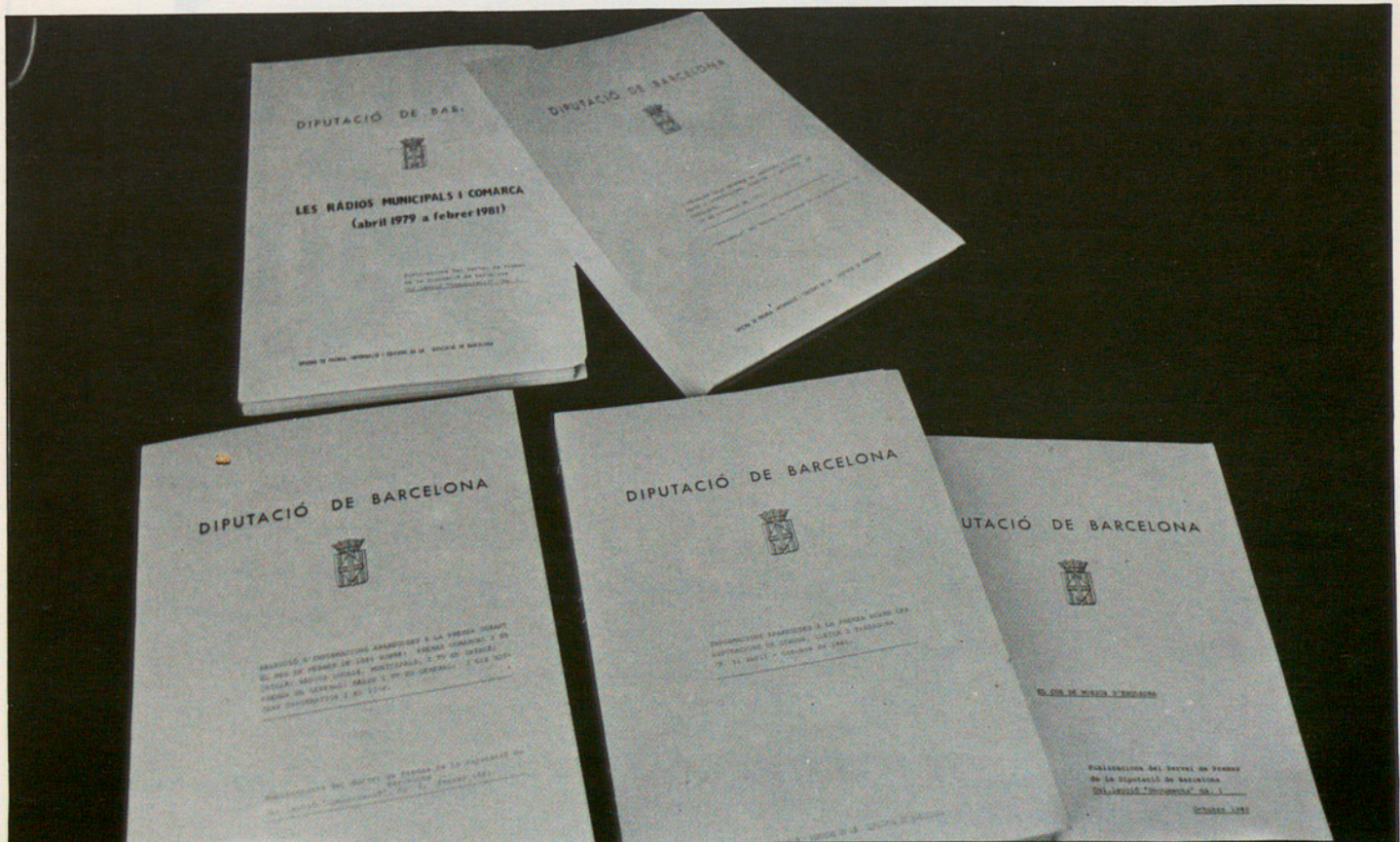
A nivell d'iniciatives, el Servei de Premsa de la Diputació, a part de tot el que representa la seva plena col·laboració en el Congrés de la Premsa Comarcal i les seves conseqüències, ha convocat unes primeres trobades de "documentalistes", d'institucions i entitats o persones privades, del món de la comunicació, a fi de saber què hi

ha i d'unificar esforços. Es precisament per un desig de servei professional que el Servei de Premsa ha iniciat també, des del passat mes de gener, la publicació mensual de "dossiers" que contenen allò que s'ha publicat a la premsa sobre temes, ordenats per subtemes, de premsa, ràdio i TV. D'aquests "dossiers", s'en fa un tiratge de cinquanta mensuals per als interessats en la matèria, a més d'altres "dossiers" monogràfics, com el de les ràdios municipals i comarcals, el de la premsa comarcal o el dels mitjans de comunicació i el 23-F. Una altra iniciativa ha estat la d'organitzar, sota el patrocini de l'Associació de la Premsa de Barcelona i en col·laboració amb el Servei de Premsa de l'Ajuntament de Barcelona i la Gerència de la Corporació Metropolitana de Barcelona, les Jornades d'Administració Local per a periodistes (maig-juny 1981). Finalment, entre altres futures iniciatives, cal destacar l'inici d'un cens

dels mitjans informatius de Catalunya, començant per la premsa comarcal.

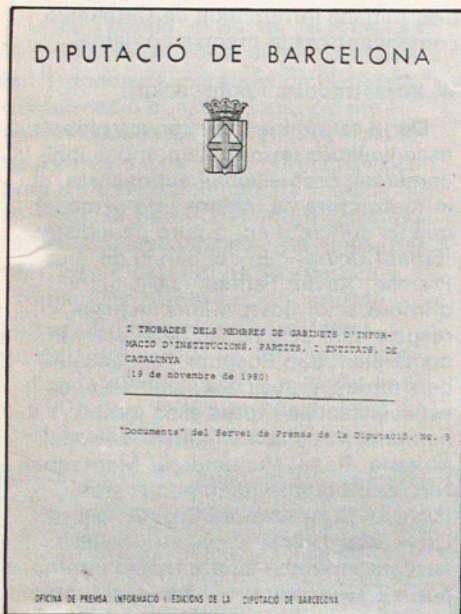
4. Infraestructura i publicacions

Dur a terme les tres tasques globals assenyalades (informativa, municipal-comarcal, professional) suposa una infraestructura de mitjans i de personal que es concreta en: quatre periodistes (Ernest Udina, cap del Servei de Premsa; Xavier Febrés, cap d'Informació; Josep Maria Huertas, responsable dels temes de la premsa comarcal; Joan Busquet, responsable dels temes municipals), amb tasques especialitzades i totes elles també comunes; tres administratives (Isabel Moreno, Rosa Jaumandreu, Montserrat Nicolàs), i quatre documentalistes (Manuel Creix, Antoni Casino, Mercè Creix, Montserrat Creix), els quals asseguruen també la informació interna per a la Generalitat i la Diputació, amb la col·laboració de dos documentalistes de la Generalitat, a través de dos

Arrel / Diputació

"Arrel" neix per arrelar millor la
Diputació en municipis i comarques

butlletins diaris (un de diaris i revistes d'informació general de Catalunya, un altre de diaris i revistes d'Espanya) que apleguen (amb un promig de 200 pàgines entre ambdós) totes les informacions i comentaris polítics importants i totes les informacions de la Generalitat i de la Diputació aparegudes cada dia a la premsa.

Per tal, però, de divulgar tot l'immens cabal d'informació que a diari s'acumula en el Servei de Premsa de la Diputació, s'ha constituït una secció de Publicacions, a través de l'edició, més o menys quinzenal, de "dossiers" de selecció d'informacions de premsa sobre temes concrets i de documents sobre fets o activitats de la Diputació. Totes aquestes publicacions s'apleguen en set col·leccions, des de temes de política i cultura general fins a temes ben concrets de departaments de la Diputació, passant pel ja esmentat "dossier" mensual sobre temes de

Comunicació. Tots aquests "dossiers" són enviats, gratuïtament, als interessats en cada matèria, amb l'esperit de prestar un servei documental eficaç als mitjans informatius.

Finalment, aquesta revista, "Arrel", és la nova publicació —aquest any trimestral i l'any vinent bimensual, per esdevenir mensual el 1983— del Servei de Premsa de la Diputació, i recollirà globalment tots els aspectes esmentats en aquest treball. Ens fixarem prioritàriament la línia de ser una revista al servei de les comarques i dels municipis barcelonins, objectiu que és també el prioritari en tota l'acció política, administrativa, assistencial i social de la Diputació, futur Consell Territorial de Barcelona. "Arrel" neix precisament per això: per arrelar més i millor la Diputació en el seu terreny natural: el municipi i la comarca. ●

Prensa comarcal i ~~censura~~

*Ordenación definitiva para evitar
el libertinaje demeritorio que disante
a la Patria y al Estado, atenta contra
ellos y proclama el derecho a la men-
sura, a la insidia y a la difamación
como sistema metódico de destrucción de
España decididos por el renovo de poderes
ocultos (Ley 22 Abril 1938)*

*Exposició, de l'11 al 31 de Maig, a la Biblioteca de Catalunya
Diputació de Barcelona*

Dipòsit Legal: B. 15.214.1981 - G. Caixa

El passat dia 11 de maig, amb motiu de la inauguració de l'exposició sobre Premsa Comarcal i Censura, organitzada pel Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona en el marc del Congrés de la Premsa Comarcal de Catalunya, el president de la Diputació de Barcelona, senyor Francesc Martí, anuncià la creació, a la Biblioteca de Catalunya, amb la col·laboració del Servei de Premsa, de l'"HEMEROTECA DE LA PREMSA COMARCAL DE CATALUNYA".

A través d'Arrel demanem, doncs, a totes les publicacions de les comarques catalanes que enviïn a partir d'ara al Servei de Premsa de la Diputació de Barcelona la col·lecció completa de cada publicació, a part de la subscripció que el Servei de Premsa ja ha establert amb totes les publicacions comarcals.

Amb aquesta HEMEROTECA DE LA PREMSA COMARCAL, la Diputació de Barcelona vol fer un nou servei que omple un buit existent fins ara en la vida cultural i informativa del nostre país.

